بسم الله الرحمن الرحيم

ÜMRƏ BƏLƏDÇİSİ

Bakı – 2024

Ümrə bələdçisi
Bakı 2024, 80 səh.

Redaksiya heyəti:
Elşən Şəkərov
Ramin Yavər oğlu
Ramin İsbarxanlı
Vüsalə Lətif qızı

Bu kitab Azərbaycan Respublikası
Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin razılığı ilə
çap edilmişdir. (**3-32/2-201/2024 13 fevral 2024-cü il**)

telegram/heccveumre

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Ön söz

Həmd olsun aləmlərin Rəbbi olan Allaha! Peyğəmbərimiz Muhəmmədə, onun ailəsinə və səhabələrinə Allahın salavatı və salamı olsun!

Ümrə ziyarəti Uca Allaha yaxınlaşmaq üçün edilən əzəmətli ibadətlərdən biridir. Uca Allah buyurur: **"Allah üçün həcc və ümrəni tam yerinə yetirin"** (əl-Bəqərə, 196). Sözsüz ki, hər bir müsəlman etdiyi ibadətlərin Allah dərgahında qəbul olunmasını istəyir. İbadətin Allah dərgahında qəbul olunması üçün iki şərt vardır:

Birincisi: İbadət xalis Allah üçün yerinə yetirilməlidir.

İkincisi: İbadət Allahın Öz Peyğəmbərinə ﷺ buyurduğu şəkildə yerinə yetirilməlidir.

Əgər bu iki şərtdən biri olmazsa, bu ibadət Allah tərəfindən qəbul olunmaz, rədd olunar. Əgər ibadət Allah üçün olmazsa, yəni ibadət Allahdan başqası üçün edilərsə və ya riyakarlıqla (özünü insanlara göstərmək məqsədilə) yerinə yetirilərsə, bu ibadət Allah tərəfindən qəbul olunmaz, çünki bu ibadətdə iki şərtdən birincisi – ixlas yoxdur.

Həmçinin ibadət Peyğəmbərin ﷺ buyurduğu şəkildə olmalıdır. Uca Allah buyurur: **"Allahın Rəsulu sizlərə – Allaha və Axirət gününə ümidini bağlayanlara və Allahı çox zikr edənlərə gözəl nümunədir"** (əl-Əhzab, 21). Əgər ibadət, Allah üçün olsa belə, Peyğəmbərin ﷺ buyurduğu şəkildə yerinə yetirilməzsə, bu ibadət Allah tərəfindən qəbul olunmaz və bu əməl öz sahibini Allaha

yaxınlaşdırmaq əvəzinə Ondan daha da uzaqlaşdırar. Yuxarıda qeyd etdiyimiz bu iki şərt Uca Allahın bu ayəsində cəm olunmuşdur: **“De: “Mən də sizin kimi bir insanam. Mənə vəhy olunur ki, sizin məbudunuz Tək olan İlahdır. Kim Rəbbi ilə qarşılaşacağına ümid bəsləyirsə, yaxşı işlər görsün və yerinə yetirdiyi ibadətlərində Rəbbinə heç kəsi şərik qoşmasın!”** (əl-Kəhf, 110). Ayədə **“yaxşı işlər görsün”** deyildikdə, Peyğəmbərin ﷺ sünnəsinə uyğun əməllər nəzərdə tutulur. Bu, ikinci şərtə işarədir. “**Rəbbinə heç kəsi şərik qoşmasın!”** Bu isə birinci şərtə işarədir.

Əziz oxucu!

Əlinizdə olan bu kitabça ümrə ibadətindən bəhs edir. Kitabçada Quran ayələrinə və Səhih hədilərə əsaslanaraq ümrə ziyarətini yerinə yetirməyin qaydası, ardınca isə Mədinə şəhərində ziyarət olunan yerlər barədə qısa məlumat verilmişdir. Ümrə ibadətini daha aydın başa salmaq üçün şəkillərdən istifadə edilmişdir.

Kitabçanın sonunda Quran və Səhih hədislərdə keçən müstəcəb dualar qeyd olunmuşdur. Bu dualarla yanaşı hər bir zəvvardan xalqımızın əmin-amanlığı və vətənimizin keşiyində duran əsgərlərimiz üçün dua etməyi unutmamağı rica edirik. Uca Allah xalqımızı və bütün müsəlmanları qorusun! Heç bir şəriki və bənzəri olmayan Uca Rəbbimizdən bu kitabçanı xalqımız və müsəlmanlar üçün faydalı etməsini diləyirik!

Redaksiya heyəti
quranoxuyuruq@gmail.com

Ümrə ziyarətini yerinə yetirməyin fəziləti

Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurmuşdur: "Ümrə ziyarəti, növbəti **ümrəyədək arada olan kiçik günahlar üçün kəffarədir (kiçik günahları silir). Qəbul olunmuş həccin mükafatı isə ancaq Cənnətdir"**.[1]

Abdullah ibn Məsud رضي الله عنه rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ buyurmuşdur: **"Həcc və ümrəni ardıcıl edin, çünki körük dəmirin, qızılın və gümüşün pasını apardığı kimi onlar da kasıblığı və günahları aparır. Qəbul olunmuş həccin mükafatı isə ancaq Cənnətdir"**.[2]

İbn Ömər رضي الله عنهما rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurmuşdur: **"Allah yolunda döyüşən, həcc edən və ümrə edən Allahın nümayəndələridirlər. Allah onları dəvət etmiş, onlar da Allahın dəvətini qəbul etmişlər. Onlar Allahdan istəmişlər, Allah da onların istədiklərini vermişdir"**.[3]

Əbu Hureyra رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurmuşdur: **"Həcc edən və ümrə edənlər Allahın nümayəndələridirlər. Əgər Allaha dua etsələr Allah onların duasını qəbul edər, Allahdan bağışlanma istəsələr Allah onları bağışlar"**.[4]

[1] əl-Buxari, 1773.
[2] ət-Tirmizi, 810, 815.
[3] İbn Məcə, 2884, 3005.
[4] İbn Məcə, 2892.

Rəvayət edilir ki, bir dəfə Aişə رضي الله عنها Peyğəmbərdən ﷺ soruşdu: "Ey Allahın Elçisi! Qadınlara cihad etmək vacibdirmi?" Peyğəmbər ﷺ buyurdu: "Bəli, onlara döyüş olmayan cihad həcc və ümrə ziyarətləri vacibdir".[5]

Ramazan ayında edilən ümrənin fəziləti

Əbu Məqil رضي الله عنه rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ buyurmuşdur: **"Ramazan ayında ümrə etmək həccə bərabərdir"**.[6]

Kəbəni təvaf etməyin fəziləti

Rəvayət edilir ki, Abdullah ibn Ömər رضي الله عنهما demişdir: "Mən Allah Elçisinin ﷺ belə buyurduğunu eşitdim: **"Kim Kəbəni təvaf edər və iki rükət namaz qılarsa, bir köləni azad etmiş kimi savab qazanar"**.[7]

Abdullah ibn Ömər رضي الله عنهما rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ buyurmuşdur: **"Kim bu Evi (Kəbəni) sayaraq yeddi dəfə tavaf edərsə, sanki bir qul azad etmişdir"**. Həmçinin, buyurmuşdur: **"Təvaf edən hər dəfə ayağını qaldırdıqda və yerə qoyduqda, Allah buna görə onun bir günahını silir və bir savab yazır"**.[8]

Peyğəmbər ﷺ məscidində və Məscidul-Haramda qılınan namazın fəziləti

Cabir ibn Abdullah رضي الله عنهما rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ buyurmuşdur: **"Mənim bu məscidimdə qılınan namaz Məscidul-Həram istisna olmaqla başqa məscidlərdə**

[5] İbn Məcə, 2901.
[6] İbn Məcə, 2993, 3107.
[7] İbn Məcə, 2956, 3069.
[8] əl-Hakim, 1799.

qılınan min namazdan daha fəzilətlidir. Məscidul-Haramda qılınan namaz isə digər məscidlərdə qılınan yüz min namazdan daha xeyirlidir”.[9]

Qeyd: Doğru rəyə görə “Məscidul-Haram” dedikdə bütün haram ərazisi nəzərdə tutulur. Bu fəzilət bütün namazlara, həm nafilə namazlara, həm də fərz namazlara aiddir.

Səfər duası

Səfərə çıxan insanın miniyə minərkən aşağıdakı duanı oxuması müstəhəbdir:

اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ،

﴿ سُبۡحَٰنَ ٱلَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُۥ مُقۡرِنِينَ ﴾

اَللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ

[Allahu Əkbər, Allahu Əkbər, Allahu Əkbər. Subhə:nəl-ləzi səxxara lənə hə:zə və mə: kunnə ləhu muqrinin. Və innə ilə Rabbinə ləmunqalibun. Alla:hummə innə nəs’əlukə fi səfərinə hə:zəl-birra vət-təqvə: və minəl aməli mə: tərda. Alla:hummə həvvin aleynə səfəranə

[9] Əhməd, 15306.

hə:zə vatvi annə bu'dəhu. Alla:hummə əntəs-sa:hibu fis-səfəri vəl-xali:fətu fil-əhli. Alla:hummə inni əu:zu bikə min va'sais-səfəri və kə:bətil-mənzari və suil-munqaləbi fil-mə:li vəl-əhl].

"Allah ən Böyükdür, Allah ən Böyükdür, Allah ən Böyükdür. "Bunu (minmək üşün) bizə ram edən Allah pak və müqəddəsdir. Yoxsa bizim ona gücümüz çatmazdı. Şübhəsiz ki, biz Rəbbimizə qayıdacağıq". Allahım! Bu səfərimizdə Səndən yaxşılıq, Allah qorxusu və razı qalacağın əməl diləyirik. Allahım! Bu səfərimizi bizim üçün rahat et və onun uzaqlığını bizə yaxın et. Allahım! Səfərdə yoldaşımız, ailəmizdə isə himayədarımız Sənsən. Allahım! Səfərin ağırlığından, məyus edən mənzərədən, qayıtdıqda malda və ailədə xoşagəlməz dəyişiklik görməkdən Sənə sığınıram".[10]

- Səfərə çıxan insan səfər əsnasında Allahı zikr etməyi, Ondan bağışlanma diləməyi, Ona dua etməyi, Quran oxumağı və Quranı tədəbbür etməyi çoxaltmalıdır. Belə ki, səfərdə edilən dua məqbul duadır. Ənəs ibn Məlik ﵁ rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ demişdir: "Üç dua rədd olunmur; valideynin övladı üçün etdiyi dua, oruc tutanın duası və müsafirin duası".[11]
- Səfərə çıxan insan dilini qeybətdən, yalandan və s. bu kimi günahlardan qorumalı, zarafatda həddi aşmamalıdır.

---

[10] Muslim, 2392, 3339.

[11] əl-Beyhəqi "Sunənul-Kubra", 6619; əd-Diya "Əhədisul-Muxtəra", 2057. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 3032.

- Səfərə çıxan insan yoldaşlarına və ətrafdakılara əziyyət verən əməllərdən çəkinməli, bacardığı qədər yaxşılığı əmr edib, pis əməllərdən çəkindirməli, hamıya qarşı gözəl əxlaq nümayiş etdirməlidir.

Ehrama girməmişdən əvvəl yerinə yetirilən əməllər

Ehrama girmək – həcc və ya ümrə ziyarətini yerinə yetirməyə niyyət etmək və ziyarət əsnasında qadağan edilmiş əməllərdən çəkinməkdir.

Ehrama girməzdən əvvəl aşağıdakı əməlləri yerinə yetirmək müstəhəbdir:

1. Qüsl etmək;

2. Dırnaqları tutmaq, bığları qısaltmaq, qoltuqaltı və övrət yerlərini təmizləmək;

3. Kişilər üçün ətirdən istifadə etmək. Kişilər bədənə, saqqala və saça ətir vura bilər. Ehram paltarına isə ətir vurmaq qadağandır. Ehrama girdikdən sonra bədəndən və ya saqqaldan ətir qoxusunun gəlməsi icazəlidir.

4. Kişilər xüsusi “ehram paltarı” geyinməlidirlər. “Ehram paltarı” izar (alt hissə) və rida (üst hissə) olmaqla iki hissədən ibarətdir. Bunun ağ rəngdə olması bəyənilir. (**Şəkil 1**)

Şəkil 1

Qadınlar isə hicabın şərtlərini pozmadan istənilən paltarı geyinə bilərlər.

Bu əməllər "Miqat" adlanan əraziyə çatana qədər yerinə yetirilməlidir.

Ehrama girmək – Miqat

Ümrə etmək məqsədilə Məkkəyə gedən insanın, fərq etməz, istər təyyarə ilə, istərsə də digər nəqliyyat vasitəsi ilə getmiş olsun, ehramsız və niyyət etmədən Miqatı keçməsi icazəli deyil. "Miqat" dedikdə, ehrama girmək (niyyət etmək) üçün təyin edilmiş məntəqə nəzərdə tutulur. Miqata çatdıqda kişilər əyinlərində olan bütün paltarları çıxarıb "ehram paltarı" geyinməli və ümrə üçün niyyət etməlidirlər. Qadınlar üçün isə xüsusi ehram geyimi yoxdur. Qadının əynində olan geyim onun üçün "ehram paltarı" sayılır. Qadın istənilən rəngdə paltar geyinə bilər, lakin bu paltar çox dar olmamalı, habelə kişilərin geyiminə bənzəməməlidir. Qadınlara ehramda olarkən niqab (üz örtüyü) və əlcək geyinmək qadağandır. Qadın üzünü və əllərini niqab və əlcək istifadə etmədən örtə bilər.

Qeyd 1: Təyyarə ilə birbaşa Ciddə şəhərinə gedənlər "Miqat" ərazisini təyyarədə olarkən keçdikləri üçün "Miqat" ərazisinə çatmağa az qalmış niyyət etməlidirlər.

Qeyd 2: Əgər qadın miqata çatdıqda heyz olarsa, insanlarla birlikdə niyyət edir, sonra Kəbəni təvaf etmək istisna olmaqla, ümrə ziyarətinin bütün əməllərini yerinə yetirir. Heyzdən təmizləndikdən sonra isə qüsl edib Kəbəni təvaf edir və ümrəni tamamlamış olur. Qadınlara

heyzi müvəqqəti dayandırmaq və ya gecikdirmək üçün müəyyən dərmanlardan istifadə etmək icazəlidir.

Miqata çatdıqda niyyət edilir. Niyyət edərkən aşağıdakı zikri səslə demək lazımdır:

لَبَّيْكَ (ٱللَّهُمَّ) عُمْرَةً

Ləbbəykə (Alla:hummə) umratən!]

(Allahım!) Ümrə ziyarətini yerinə yetirmək üçün hüzurundayam!

Qeyd 1: Əgər başqasının yerinə ümrə edilirsə, onda onun adından niyyət edilir və aşağıdakı zikr səslə deyilir:

لَبَّيْكَ (ٱللَّهُمَّ) عُمْرَةً عَنْ ...

[Ləbbəykə (Alla:hummə) umratən ən...(adını çəkir)]

Allahım! Filankəsin (adını çəkir) əvəzinə ümrə ziyarətini yerinə yetirmək üçün hüzurundayam!

Niyyəti şərtlə etmək və onun faydası

Əgər ümrə etmək istəyən şəxs xəstəlik və ya başqa bir səbəbdən ümrəni tamamlaya bilməyəcəyindən qorxarsa niyyət etdikdən sonra belə deməsi icazəlidir:

فَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي

[Fə in həbəsəni hə:bisun fəməhilli heysu həbəstəni]

"Allahım! Əgər ümrəni yerinə yetirməyə bir maneə olarsa, həmin yer ehramdan çıxacağım yerdir".

Faydası: Şərtlə niyyət edən şəxs müəyyən səbəbdən ümrəni tamamlaya bilməzsə, fidyə vermədən, qurban kəsmədən və saçını qırxmadan ehramdan çıxır. Halbuki, şərtlə niyyət etməyən kəs müəyyən səbəbdən ümrəni (və ya həcci) tamamlaya bilməzsə fidyə verməli (qurban kəsməli) və saçını qırxmalıdır.

Niyyət etdikdən sonra təlbiyə duası deyilir:

لَبَّيْكَ ٱللَّهُمَّ لَبَّيْكَ. لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ
إِنَّ ٱلْحَمْدَ وَٱلنِّعْمَةَ لَكَ وَٱلْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ

[Ləbbəykəlla:hummə ləbbəyk, ləbbəykə lə: şəri:kə ləkə
ləbbəyk, innəl-həmdə vən-ni’mətə,
ləkə vəl-mulk, lə: şəri:kə lək!]

“Hüzurundayam, Allahım hüzurundayam! Hüzurundayam, Sənin şərikin yoxdur, hüzurundayam! Həmd Sənədir, nemət və mülk Sənə məxsusdur. Sənin şərikin yoxdur!”

Bu duanı (təlbiyəni) Məkkəyə çatana kimi (Kəbəni görənə qədər, kişilərin uca səslə, qadınların isə yavaş səslə) təkrar-təkrar demək bəyənilir.

Ümrə edən niyyət etdikdən sonra artıq ehrama girmiş hesab olunur və ehramda olarkən qadağan olunan əməllərdən çəkinməlidir.

Ehramda olarkən qadağan olunan əməllər

1. Kişilərə başı örtmək; istənilən baş örtüyü qadağandır Papaq, təkkə, dəsmal, ehram palatrı və s.
2. Qadınlara niqab (üz örtüyü) taxmaq və əlcək geyinmək; (Lakin yad kişilərlin arasından keçdiyi zaman üzünü örtə bilər).
3. Kişilərə "ehram paltarından" əlavə paltar geyinmək; (köynək, şalvar, corab, əlcək, xuff, alt paltarı və.s)
4. Səbəbsiz yerə bədənin hər hansı bir hissəsindən tük qoparmaq və ya saçı kəsmək;
5. Əl və ya ayaq dırnaqlarını səbəbsiz yerə tutmaq;
6. Qəsdən "ehram paltarına" və bədənə ətir vurmaq;
7. Nikah kəsdirmək və ya başqası üçün nigah kəsmək;
8. Cinsi yaxınlıq və ya ona aparan əməllər (öpmək, qucaqlamaq və s.) etmək;
9. Ov ovlamaq;

Qeyd: Yuxarıda qeyd edilən əməllərdən hər hansı birini unudaraq və ya hökmünü bilmədiyi üçün edən günah qazanmır və kəffarə ödəmir. Qadağan olunan əməli xatırlayan kimi və ya hökmünü bilən kimi dərhal tərk edir.

Ehramda olarkən icazə verilən əməllər

1. Sərinləmək üçün çimmək (saçlarını ehtiyatla ovuşdurmalı);
2. Sərinləmək üçün çətirdən istifadə etmək (başa birləşməmək şərti ilə);
3. Qol saatı taxmaq;
4. Eynək taxmaq;
5. Ehramın alt hissəsini bərkitmək üçün bel kəmərindən istifadə etmək;
6. Bel çantasından istifadə etmək;
8. Ehram paltarını düyünləmək yaxud sancaqla bağlamaq;
9. Ehramın cırılmış yerlərini tikmək;
10. Ehram paltarını çirkdən və s. təmizləmək üçün yumaq;
11. Ehram paltarını dəyişmək;
12. Çalağan, əqrəb, qarğa, siçan, quduz it və ilan kimi zərərli heyvanları öldürmək;
13. Qan aldırmaq (hicama).

Məkkə şəhəri – Təvaf

Ümrə edən Məkkəyə çatdıqda gedib Kəbəni təvaf edir. Təvaf dedikdə, Kəbənin ətrafında ibadət məqsədilə Qara daş yerləşən küncdən başlayaraq yeddi dəfə dövrə vurmaq nəzərdə tutulur. **(Şəkil 2)**

Şəkil 2

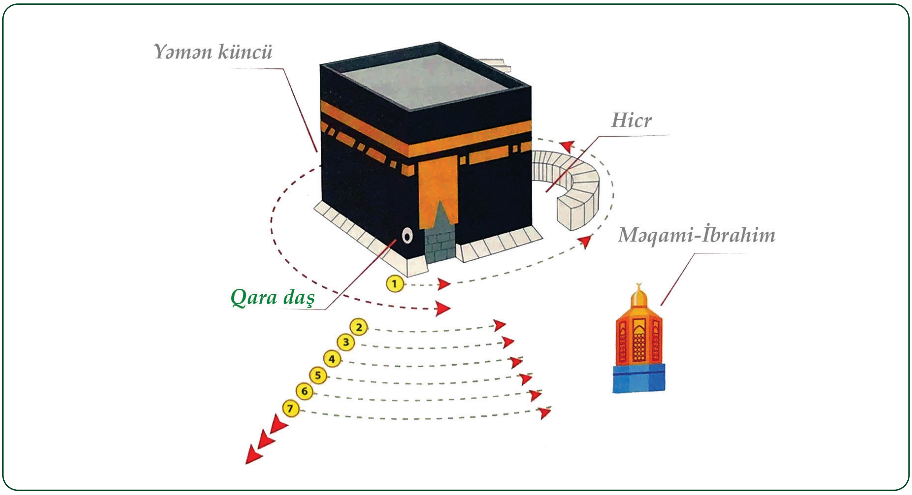

Təvafa başlamazdan əvvəl kişilərə ehram paltarının sağ tərəfini sağ qolun altına keçirib sağ çiyni açıq saxlamaq müstəhəbdir. **(Şəkil 3)** Bu hal təvafın sonuna qədər davam edir. Həmçinin kişilərə ilk üç təvafı iti addımlarla, yəni sürətli yerişlə yerimək müstəhəbdir. Əgər izdiham səbəbilə sürətli yerimək mümkün olmasa adi yerişlə yeriyir.

Şəkil 3

- Təvaf edərkən dəstəmazlı olmaq şərtdir.
- Təvafa Qara daş yerləşən küncdən başlanılır.

Ümrə edən əli ilə Qara daşa işarə edib “Allahu Əkbər” və ya “Bismilləh Allahu Əkbər” deyərək təvafa başlayır. Kəbəni sol tərəfdə tutaraq onun ətrafında dövrə vurur. Dövrəni başa vurub təkrar Qara daşa çatdıqda “Allahu Əkbər” deyib növbəti dövrəyə başlayır. Beləcə, yeddi dəfə dövrə vuraraq təvafı tamamlayır. Təvaf zamanı çoxlu dua və zikr etmək müstəhəbdir. Təvaf əsnasında dua edərkən əllər qaldırılmır.

- Təvaf edərkən Yəmən küncünə gəlib çatdıqda Qara daşa çatana qədər aşağıdakı duanı təkrar-təkrar oxumaq müstəhəbdir. **(Şəkil 4)**

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

[Rabbənə: ə:tinə: fid-dunyə: həsənətən və fil-ə:xirati həsənətən və qinə: azə:bən-nə:r!]

“Ey Rəbbimiz! Bizə dünyada da yaxşılıq (gözəl nemətlər) ver, axirətdə də yaxşılıq (Cənnət) ver və bizi Cəhənnəm əzabından qoru!”

- Qara daş olan küncə çatdıqda artıq birinci dövrə tamamlanmış olur. Yerdə qalan altı dövrə də eyni şəkildə tamamlanır. Ümumilikdə təvaf yeddi dövrədən ibarətdir.

Yeddinci dövrədə təvafı tamamladıqda, yəni Qara daşa çatdıqda “Allahu Əkbər” deyilmir.

Təvaf edərkən “Hicr” adlanan yarımdairəvi çox hündür olmayan divarla Kəbə arasından keçmək olmaz. **(Şəkil 5)**

Şəkil 4

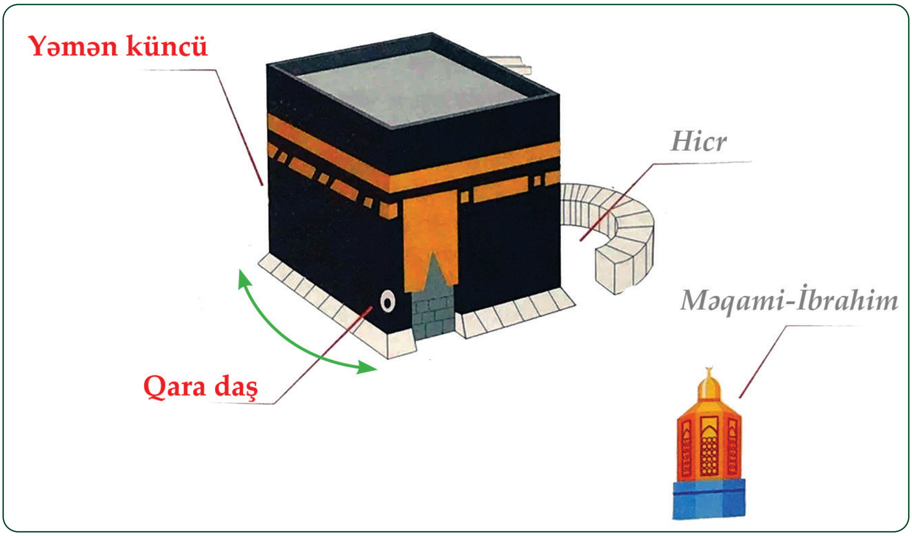

Şəkil 5

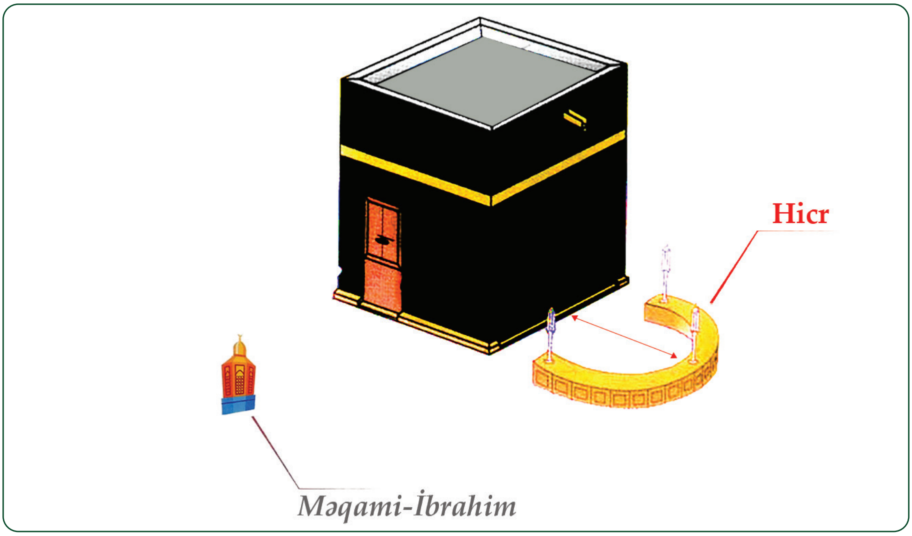

Məqami-İbrahim

Ümrə edən təvafı (yeddi dövrəni) tamamladıqdan sonra ehram paltarını çiyinlərinə ataraq Məqami-İbrahimə (İbrahim məqamına) yaxınlaşır. **(Şəkil 6)**

Şəkil 6

İmkan olsa Məqami-İbrahimin arxasında iki rükət namaz qılır **(Şəkil 7)**. İzdiham səbəbilə həmin yerdə namaz qıla bilməsə məscidin istənilən yerində bu niyyətlə namaz qıla bilər. Bu namazın birinci rükətində "əl-Kəfirun", ikinci rükətində isə "əl-İxlas" surələrini oxumaq müstəhəbdir. Namaz qılarkən təvaf edənlərin yolunu kəsib onlara əziyyət vermək olmaz.

Şəkil 7

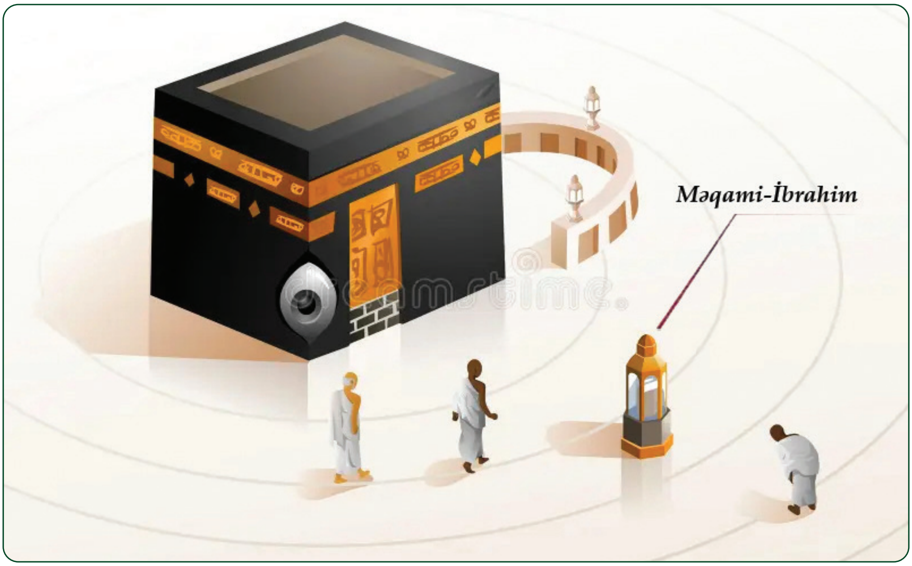

Məqami-İbrahimin arxasında namaz qılıb qurtaradıqdan sonra Zəm-zəm suyundan içmək və bu sudan başa tökmək müstəhəbdir.

Səfa və Mərva dağları arasında "səy" etmək

Ümrə edən Məqami-İbrahimin arxasında namazı bitirdikdən sonra Səfa və Mərva dağları arasında yeddi dəfə səy edir. "Səy" dedikdə – Səfa və Mərva dağları arasında getmək nəzərdə tutulur. **(Şəkil 8)** Səy Səfa dağından başlayır və Mərva dağında tamamlanır. Səfadan başlayıb Mərvada tamamlanan gediş bir səy sayılır. Mərvadan Səfaya qayıdış artıq ikinci səydir. Beləcə yeddinci səy Mərvada tamamlanır.

Şəkil 8 "Səy"

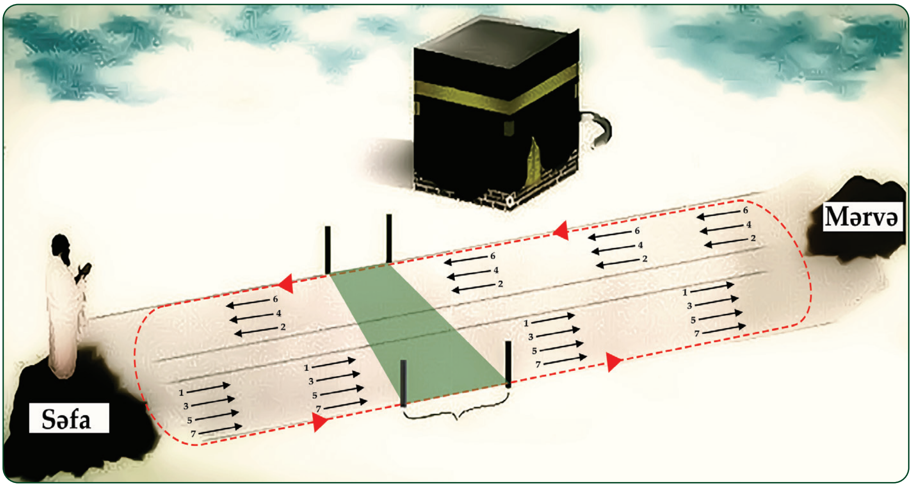

İlk səyi yerinə yetirmək üçün Səfa dağına yaxınlaşdıqda aşağıdakı zikr oxunur:

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ ٱللَّهِ

[İnnəs-safə: vəl-mərvətə min şəa:irillə:h]

Həqiqətən, Safə və Mərvə Allahın nişanələrindəndir!

أَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ ٱللَّهُ بِهِ

[Əbdəu bimə: bədəəlla:hu bihi!]

Allah (ayədə) nə ilə başlamışsa, mən də onunla başlayıram!

Bu zikr yalnız bir dəfə Səfa dağına yaxınlaşdıqda oxunur.

Sonra Səfa dağına qalxır və üzü Kəbəyə tərəf dayanaraq əlləri qaldırıb aşağıdakı duanı oxuyur:

اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ ٱلْمُلْكُ وَلَهُ ٱلْحَمْدُ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ
وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ ٱلْأَحْزَابَ وَحْدَهُ

[Allahu Əkbər, Allahu Əkbər, Allahu Əkbər.

Lə: ilə:hə illəlla:hu vahdəhu lə: şəri:kə ləhu, ləhul-mulku və ləhul-həmdu və huvə alə: kulli şey in qadi:r. Lə: ilə:hə illəlla:hu vahdəhu, əncəzə va›dəhu, və nəsara abdəhu və həzəməl-əhzə:bə vahdəhu]

"Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur! Mülk Onundur və həmd Onadır! O hər şeyə Qadirdir! Allahdan başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, O təkdir! Allah vədini yerinə yetirdi, quluna kömək etdi və (düşmənlərdən olan) dəstələri tək Özü məğlub etdi!"

Bu zikri oxuyub qurtardıqdan sonra əllər qaldırılmış vəziyyətdə dünya və axirət xeyirlərini cəm edən istənilən duanı etmək olar. Bu zikr üç dəfə oxunur və hər dəfə zikrdən sonra dua edilir.

Sonra Səfadan enib Mərvaya tərəf gedir. Mərvaya tərəf getdikdə qarşıya çıxan yaşıl xəttlər arasında kişilərin qaçmağı müstəhəbdir. **(Şəkil 9)** Bu, qadınlara aid deyil. Yaşıl xəttlər bitdikdən sonra Məryava qədər adi yerişlə gedilir. Məryava gəlib çatdıqda Səfada deyilən zikr və dua eynilə burda da təkrar edilir. Bununla artıq bir səy tamamlanmış olur.

Şəkil 9

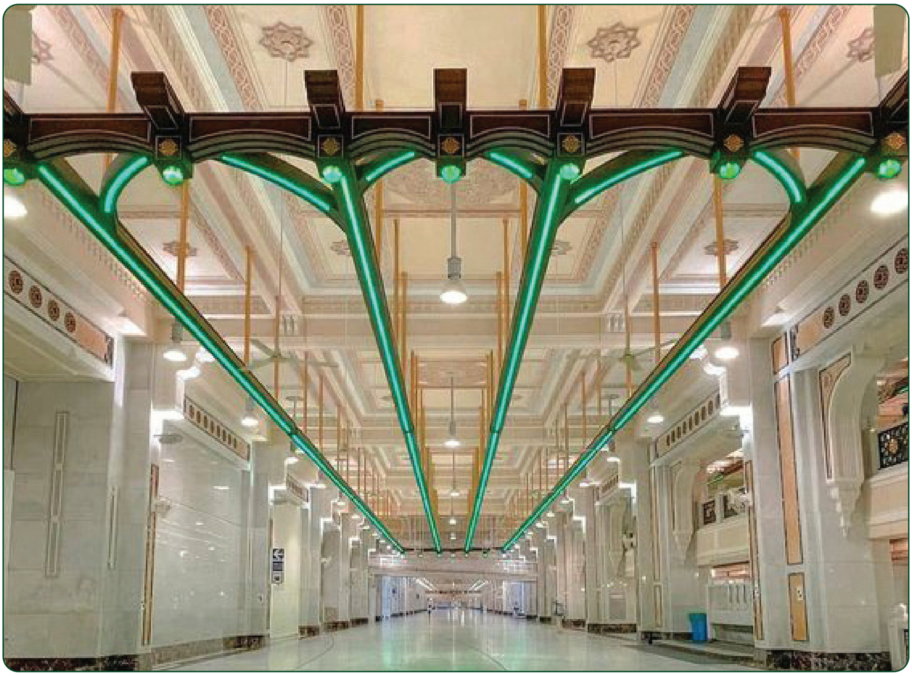

Mərva dağında dua etdikdən sonra Səfa dağına gedilir. Yenə kişilər yaşıl xəttlər olan ərazini sonuna qədər qaçır.

Yaşıl xətt bitdikdən sonra Səfaya qədər adi yerişlə gedilir. Səfaya gəlib çatdıqda artıq ikinci səy tamamlanmış olur. Beləcə, eyni qaydada yeddi dəfə səy olunur.

Səy əsnasında (Təfvafda olduğu kimi) çoxlu dua və zikr etmək lazımdır. Bu zaman dua edərkən əllər qaldırılmır.

Qeyd 1: Səy Səfada başlayır Mərvada tamamlanır. Yeddinci səy bitdikdən sonra zikr və dua edilmir.

Qeyd 2: Səy edərkən dəstəmazlı olmaq şərt deyil, müstəhəbdir.

Səy bitdikdən sonra kişilər saçlarını qırxmaq və ya qısaltmaqla ehramdan çıxmış sayılırlar. Kişilər üçün saçı qırxmaq daha savabdır. Qadınlar isə saçlarının ucundan 1-2 sm qısaltmaqla ehramdan çıxırlar.

Diqqət: Kişilər saçlarını hər tərəfdən eyni miqdarda götürməklə qısaltmalıdırlar. Bəzi kişi zəvvarlar qayçı ilə saçlarını bir neçə (3-5) yerdən götürməklə ehramdan çıxdıqlarını sanırlar. Halbuki, doğru olan rəyə görə, belə etmək düzgün deyil. Doğru olan budur ki, kişilərdə saç hər yerdən götürülməlidir və yalnılz bundan sonra ehramdan çıxmış sayılırlar.

Saçı qırxdıqdan (kişilər) və ya qısaltdıqdan sonra ümrə ziyarəti tamamlanır. Bundan sonra ehramdan çıxıb istənilən paltarı geyinmək və ehramda olarkən qadağan olan əməlləri etmək icazəlidir.

Mədinə şəhərinin fəziləti

Peyğəmbərimiz ﷺ Mədinə şəhərini "Taybətət-Tayyibə" (Yaxşıların yaxşısı) adlandırmışdır. Mədinə vəhyin nazil olduğu, Cəbrailin Allah Elçisinə ﷺ vəhy gətirdiyi şəhərdir. Mədinə imanın qayıdacağı və sabit qalacağı yerdir. Mədinə mühacir və ənsarların[12] görüşdüyü yerdir.

Mədinə müsəlmanların hicrət və sığınacaq yeri olmuşdur. Bu şəhər müsəlmanların ilk paytaxtı olmuşdur. İslama dəvət də məhz bu şəhərdən yayılmışdır. Peyğəmbər ﷺ buraya köçmüş, ömrünün son illərini burada yaşamış, burada vəfat etmiş və burada da dəfn olunmuşdur. Bu mübarək şəhəri Allah şərəfli, fəzilətli etmiş və Məkkədən sonra ən xeyirli yer etmişdir.

Uca Allah Məkkə şəhərini haram ərazi, əmin-aman yurd etdiyi kimi, Mədinəni də haram, (toxunulmaz) əmin-aman yurdu etmişdir. Peyğəmbər ﷺ demişdir: **"Həqiqətən, İbrahim Allahın Evinin (Məkkəni) haram ərazi olduğunu elan etmış və oranı əmin-aman bir yer olduğunu bildirmişdir. Mən də (Allahın əmri ilə) Mədinədəki (şərq və qərbində yerləşən) iki qara daşlı ərazinin arasını haram ərazi elan edirəm. Orada olan ağacları kəsmək və heyvanları ovlamaq qadağandır"**.[13]

---

[12] Mühacirlər – Məkkədən Mədinəyə köç edən səhabələrdir. Ənsarlar isə Mədinə əhlindən olub mühacirlərə arxa-dayaq olan, yardım edən səhabələrdir.

[13] Muslim, 2425, 3383.

Peyğəmbər ﷺ bu şəhərin bərəkətli olması üçün dua edərək demişdir: **“Allahım, bizim məhsulumuza bərəkət ver, bizim şəhərimizə (Mədinəyə) bərəkət ver, ölçümüzə bərəkət ver, ovucumuza bərəkət ver”**.[14]

Mədinənin fəzilətlərindən biri də budur ki, bu şəhərə vəba xəstəliyi və Dəccal daxil olmayacaq. Bu barədə Allah Elçisi ﷺ belə demişdir: “Mədinənin yollarında mələklər vardır. Oraya nə taun (vəba) xəstəliyi, nə də Dəccal daxil ola bilməyəcək”.[15]

Kəbənin yerləşdiyi məscid və Mədinədəki Peyğəmbər ﷺ məscidi nə üçün “Məscidul-Haram” adlanır?

Cavab: Hər iki məscid “Haram” ərazisində yerləşdiyinə görə belə adlanır. “Haram” deyildikdə, Məkkə və Mədinədə Allah tərəfindən müəyyən edilmiş sərhəd daxilində yerləşən ərazi nəzərdə tutulur. Bu ərazini Peyğəmbərimiz ﷺ bizə bildirmiş və onun sərhədlərinə üzərində “Haram ərazinin başlanğıcı” yazılmış hündür dirəklərdən ibarət nişanələr qoyulmuşdur. **(Şəkil 10)**. Bu ərazinin “Haram” adlanmasına gəlincə, hədisdə qeyd edildiyi kimi, bu ərazidə ov ovlamaq, ağacları kəsmək, itmiş əşyanı götürmək (yalnız sahibini tapıb qaytarmaq məqsədilə götürmək icazəlidir) haramdır. Habelə bu ərazidə döyüşmək qadağandır.

[14] Muslim, 3400.
[15] əl-Buxari, 1880; Muslim, 3350.

Şəkil 10 Haram ərazinin başlanğıcı

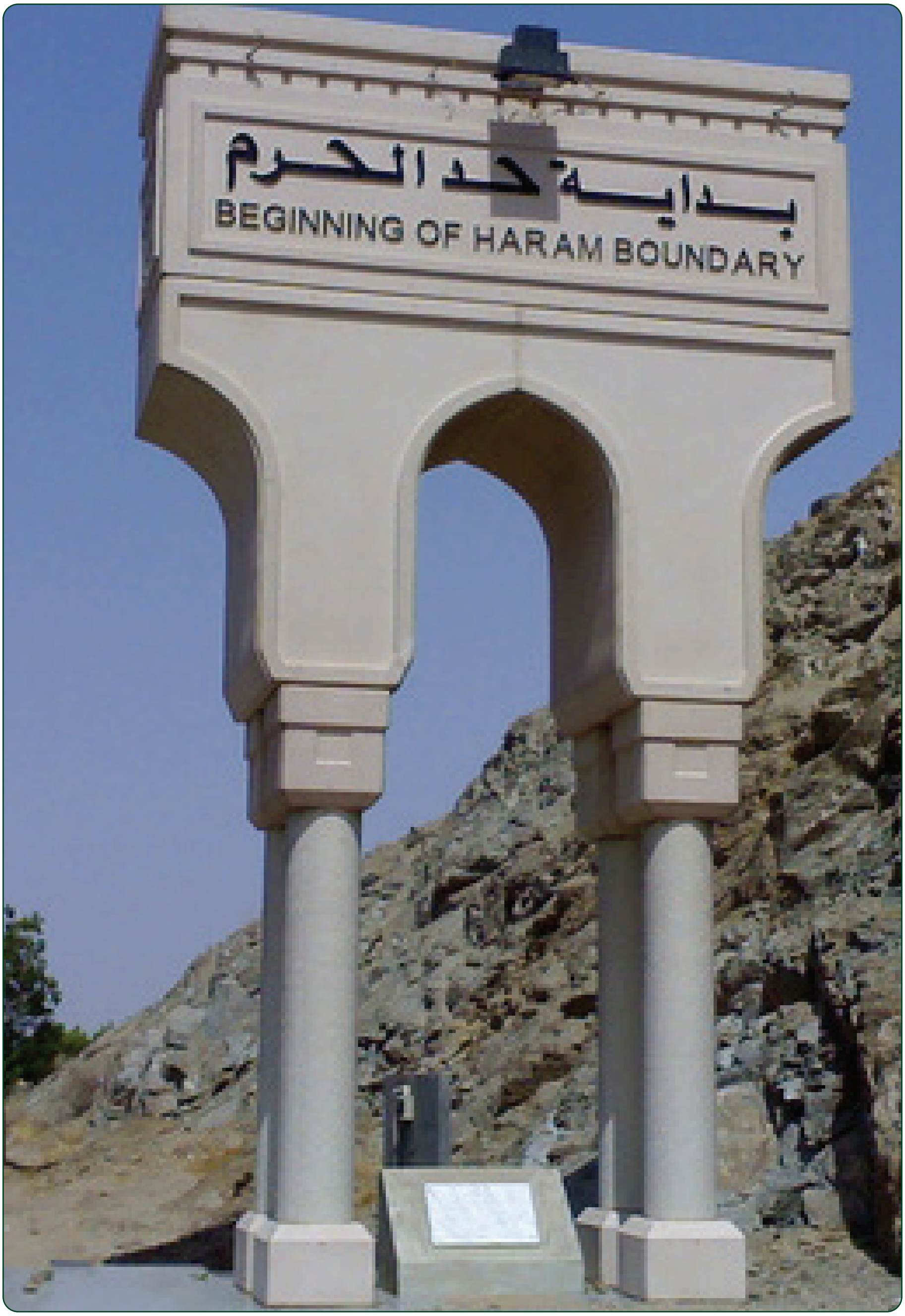

Mədinədə ziyarət olunan yerlər

1. Peyğəmbər ﷺ məscidi;
2. Peyğəmbərin ﷺ və onun iki səhabəsi Əbu Bəkr və Ömərin رضي الله عنهما qəbirləri;
3. Quba məscidi;
4. Bəqi qəbirstanlığı;
5. Uhud şəhidlərinin dəfn olunduğu qəbiristanlıq.

Peyğəmbər ﷺ məscidi necə ziyarət edilir?

Mədinə şəhərinə gələn zəvvar ilk növbədə Peyğəmbər ﷺ məscidini ziyarət etməyi və bu məsciddə namaz qılmağı niyyət etməlidir. **(Şəkil 11)** Allah Elçisi ﷺ bu xüsusda belə demişdir: "Üç məsciddən başqa heç bir yerə (ibadət məqsədi ilə) səfər etmək olmaz. Bu üç məscid – Məscidülhəram[16], Peyğəmbər ﷺ məscidi və Məscidüləqsadır[17]".[18] Peyğəmbər ﷺ məscidində qılınan hər hansı bir namaz digər yerlərdə qılınan namazdan min dəfə daha xeyirlidir. Peyğəmbər ﷺ bu xüsusda belə demişdir: "Mənim bu məscidimdə qılınan (hər hansı bir) namaz Məscidülhəram istisna olmaqla, digər məscidlərdə qılınan min namazdan daha yaxşıdır (savabdır)"[19].

---

[16] Məkkədə yerləşən Allahın müqəddəs Evi – Kəbə olan məscid.

[17] Yerusəlimdə yerləşən və zəvvarların ziyarət etməsinə icazə verilən müqəddəs ziyarətgahdır. Bu məsciddə qılınan namaz Məkkədəki müqəddəs məscid və Mədinədəki Muhəmməd Peyğəmbərin ﷺ məscidi istisna olmaqla, başqa məscidlərdə qılınan namazlardan beş yüz dəfə daha xeyirlidir.

[18] əl-Buxari, 1189.

[19] əl-Buxari, 1190.

Şəkil 11 Peyğəmbər ﷺ məscidi

Peyğəmbərin ﷺ və onun iki səhabəsi Əbu Bəkr və Ömərin رضي الله عنهما qəbirləri necə ziyarət edilir?

Peyğəmbər ﷺ məscidində namaz qıldıqdan sonra Peyğəmbərin ﷺ və onun iki səhabəsi Əbu Bəkr və Ömərin رضي الله عنهما qəbirləri olan yerə[20] gedib əvvəlcə Peyğəmbərin ﷺ qəbrinin qarşısında dayanır (Peyğəmbərin ﷺ qəbri sol tərəfdən birincidir) və ona salam verərək belə deyir:

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ ٱللَّهِ وَرَحْمَةُ ٱللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

[Əssələ:mu aleykə yə Rasu:ləllah və rahmətullahi və bərakə:tuhu]

"Ey Allahın Elçisi! Sənə Allahın salamı, rəhməti və bərəkəti olsun!"

Əlavə olaraq bu duanı da deyə bilər:

صَلَّى ٱللَّهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِكَ وَأَصْحَابِكَ، وَجَزَاكَ ٱللَّهِ عَنْ أُمَّتِكَ خَيْرًا، اَللَّهُمَّ آتِهِ الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ الَّذِي وَعَدْتَهُ

[20] Peyğəmbər ﷺ və onun iki səhabəsi Əbu Bəkr və Ömər رضي الله عنهما Peyğəmbərin ﷺ evində dəfn olunmuşlar. Peyğəmbərlər vəfat etdikləri yerdə dəfn olunduqları üçün Peyğəmbər ﷺ vəfat etdiyi yerdə, yəni zövcəsi Aişənin رضي الله عنها hücrəsində dəfn olundu. Aişənin رضي الله عنها hücrəsi məscidin yanında yerləşirdi. Peyğəmbər ﷺ vəfat etdikdən bir neçə il (iki il üç ay) sonra Əbu Bəkr رضي الله عنه vəfat etdi və onu da Peyğəmbərin ﷺ evində onun yanında dəfn etdilər. Əbu Bəkr رضي الله عنه vəfat etdikdən sonra (təqribən on il sonra) Ömər رضي الله عنه vəfat etdi və onu da onların yanında dəfn etdilər. Daha sonra Peyğəmbərin ﷺ məscidi genişləndi və Peyğəmbərin ﷺ və onun iki sevimli səhabəsinin رضي الله عنهما dəfn olunduğu ev məscidin qarşı tərəfdən kənarına düşdü. Bununla da aydın olur ki, Peyğəmbər ﷺ və onun iki səhabəsi Əbu Bəkr və Ömər رضي الله عنهما heç də məscidin içərisində dəfn olunmamışlar.

[Salləllahu aleykə və alə Ə:likə və əshə:bikə, və cəzə:kəll:ahu ən ummətikə xayran. Alla:hummə ə:tihil-vəsi:lətə vəl-fədi:lətə vəb-əshul-məqa:məl-məhmu:dəl-ləzi vəadtəhu]

“Sənə, ailənə və səhabələrinə Allahın salavatı və salamı olsun! Ümmətinə görə Allah səni xeyirlə mükafatlandırsın! Allahım! Ona vasitəçilik haqqı və fəzilət ver! Onu vəd etdiyin təriflənən məqama çatdır!”

Peyğəmbərə ﷺ salam verdikdən sonra bir az sağ tərəfə keçib Əbu Bəkrə ؓ salam verərək belə deyir:

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا بَكْرٍ وَرَحْمَةُ ٱللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ رَضِيَ ٱللَّهِ عَنْكَ، وَجَزَاكَ عَنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ خَيْرًا،

[Əssələ:mu aleykə yə Əbə Bəkr və Radiyəlla:hu və bərakə:tuhu. rahmətulla:hiankə və cəzə:kə ən ümməti Muhəmmədin xayran]

“Ey Əbu Bəkr! Sənə Allahın salamı, rəhməti və bərəkəti olsun! Allah səndən razı olsun və Muhəmmədin ümmətinə (göstərdiyin xidmətlərə) görə səni xeyirlə mükafatlandırsın!”

Sonra bir az da sağ tərəfə keçib Ömərə ؓ eyni şəkildə salam verərək belə deyir:

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عُمَرُ وَرَحْمَةُ ٱللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْكَ، وَجَزَاكَ عَنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ خَيْرًا،

[Əssələ:mu aleykə yə Umər və rahmətulla:hi və bərakə:tuhu. Radiyəlla:hu ankə və cəzə:kə ən umməti Muhəmmədin xayran]

"Ey Ömər! Sənə Allahın salamı, rəhməti və bərəkəti olsun! Allah səndən razı olsun və Muhəmmədin ümmətinə (göstərdiyin xidmətlərə) görə səni xeyirlə mükafatlandırsın!"

"Rovda əş-Şərifə"də namaz qılmaq

"Rovda əş-Şərifə" – Peyğəmbərin ﷺ evi ilə (xütbə verdiyi) minbəri arasında olan yerin adıdır. "Rovda" sözünün mənası "bağça" deməkdir. Əbu Hureyra ؓ rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ demişdir: "Mənim evimlə minbərim arasında yerləşən yer Cənnət bağlarından bir bağçadır".[21] Alimlər bu hədisin şərhində demişlər: "Yəni, bu yerdə ibadət etmək, namaz qılıb Allahı zikr etmək Cənnətə düşməyə səbəblərdən biridir". Peyğəmbərin ﷺ evi ilə (xütbə verdiyi) minbəri arasında olan yer yaşıl xalı ilə digər yerlərdən fərqləndirilmişdir. Peyğəmbərin ﷺ məscidinə gələn zəvvarın imkan daxilində bu yerdə çox sayda nafilə namazları qılması müstəhəbdir. **(Şəkil 12)**

[21] əl-Buxari, 1195; Muslim, 2464, 3435.

Şəkil 12 Rovda əş-Şərifə

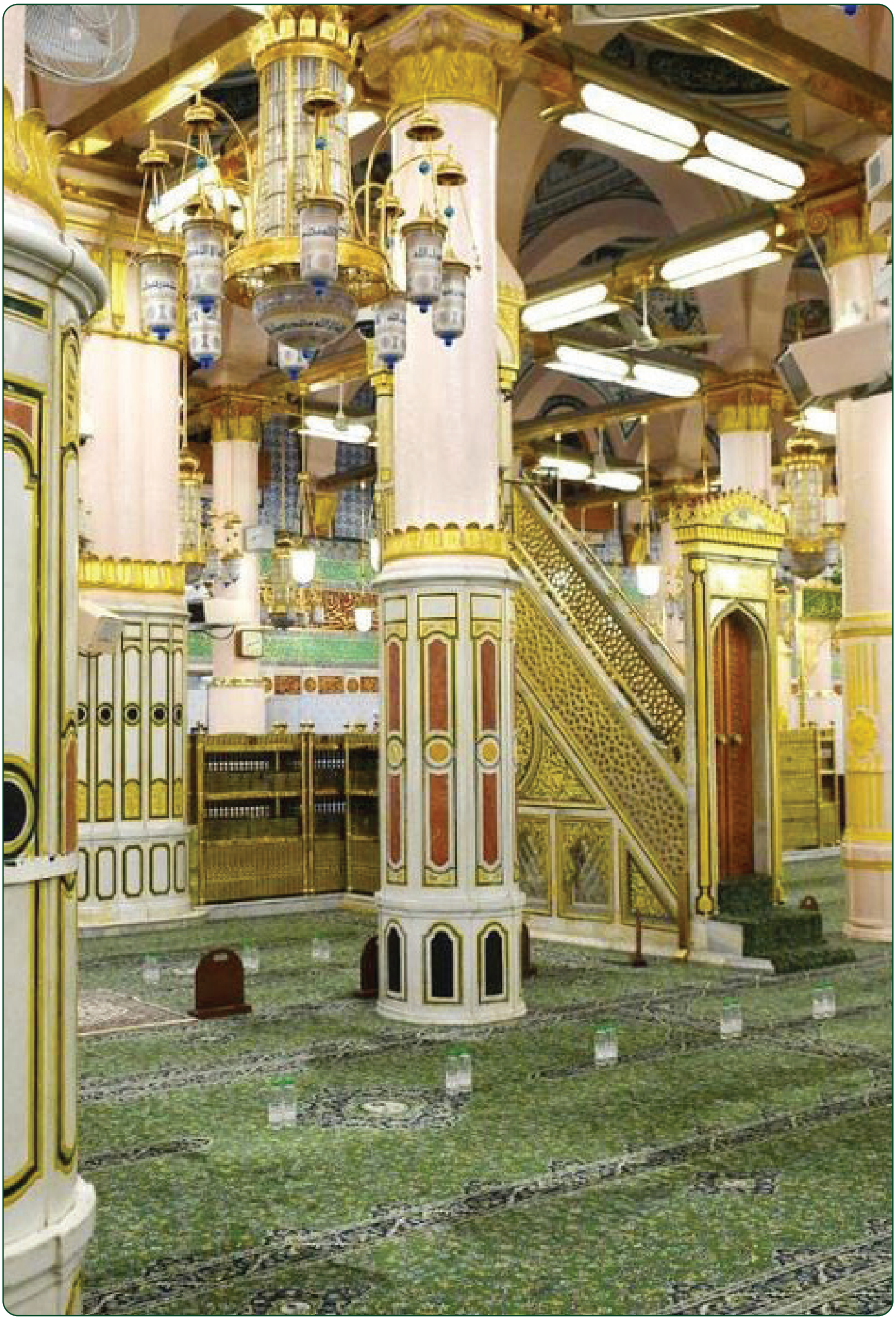

Şəkil 13 "Quba" məscidi

"Quba" məscidi

Mədinədə ziyarət edilməsi müstəhəb olan ikinci məscid "Quba" məscididir. **(Şəkil 13)** "Quba" məscidi İslamda tikilən ilk məsciddir. Bu məsciddə namaz qılmağın fəziləti barədə Peyğəmbər ﷺ belə demişdir: "Hər kim evində təmizlənib (dəstəmaz alıb) sonra "Quba" məscidinə gələr və orada namaz qılarsa, bu ona ümrə ziyarətinin savabını qazandırar".[22] Abdullah ibn Ömər رضي الله عنهما rəvayət edir ki, Allah Elçisi ﷺ hər şənbə günü piyada və ya minikdə "Quba" məscidinə gələr və orada iki rükət namaz qılardı.[23]

Qeyd: Hədislərdə Mədinədəki məscidlərdən bu iki məsciddən (Peyğəmbər ﷺ məscidi və "Quba" məscidi) başqa hər hansı bir məscidin fəziləti barədə bir dəlil gəlməmişdir.

[22] İbn Macə, 1412.
[23] əl-Buxari, 1117, 1191; Muslim, 2479, 3456.

Şəkil 14: Bəqi qəbiristanlığı

Bəqi qəbiristanlığını və Uhud döyüşündə şəhid olanların dəfn olunduğu qəbiristanlığı ziyarət etmək

Qəbiristanlığı şəriətin buyurduğu qaydada ziyarət etmək dinimizdə bəyənilən əməllərdən sayılır. Belə ki, qəbirləri ziyarət etməyin Axirəti yada salmaq, ibrət almaq və vəfat edənlər üçün dua edib Allahdan bağışlanma diləmək kimi faydaları var. Əbu Səid əl-Xudri ﷺ Peyğəmbərin ﷺ belə dediyini rəvayət etmişdir: "Mən sizə (İslamın əvvəlində) qəbirləri ziyarət etməyi qadağan etmişdim.[24] Amma indi icazə verirəm, onları ziyarət edin! Həqiqətən, bunda bir

[24] İslamın əvvəlində qəbirləri ziyarət etməyin qadağan edilməsinin səbəbi səhabələrin imanda təzə olmaları idi. Belə ki, bəşəriyyət tarixində ilk şirk əməl (Allaha şərik qoşmaq) məhz qəbirlər vasitəsilə baş vermişdir. Səhabələrin qəlbində iman bərqərar olduqdan sonra Peyğəmbər ﷺ onlara qəbirləri ziyarət etməyə icazə verdi və bunun faydasını bildirdi.

ibrət dərsi vardır. Amma orada Uca Allahı qəzəbləndirən ifadələr işlətməyin”.[25] Başqa bir hədisdə Peyğəmbər ﷺ demişdir: “Mən sizə qəbirləri ziyarət etməyi qadağan etmişdim, indi isə onları ziyarət edin, çünki bu, qəlbləri yumşaldır, gözləri yaşardır və axirəti yada salır (ölümü xatırladır). Lakin orada artıq-əskik söz danışmayın”.[26] Peyğəmbərin ﷺ dövründən başlayaraq günümüzə kimi Bəqi qəbiristanlığında müsəlmanlar dəfn olunurlar. **(Şəkil 14)** Qəbiristanlığı ziyarət edərkən bu duanı demək müstəhəbdir:

اَلسَّلَامُ عَلَيكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وإِنَّا إِنْ شَاءَ ٱللَّهُ بِكُمْ لاَحِقُونَ [وَيَرْحَمُ ٱللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِينَ] نَسأَلُ ٱللَّهُ لَنَا وَلَكُمُ العَافِيَةَ

[əs-sələ:mu aleykum əhləd-diyə:ri minəl-mumini:nə vəl-muslimi:n va innə in şə:Allahu bikum lə:hiqu:nə [va yərhəmulla:hul-mustəqdimi:nə minnə val-mustəxiri:n] Nəsəlu-l-lahə lənə və ləkumul-a:fiyətə]

“Sizə salam olsun, ey möminlər və müsəlmanlar diyarının əhli! Allah istədiyi zaman, biz də sizə qoşulacağıq. [Əvvəlkilərə və onlardan sonra vəfat edənlərə Allahın mərhəməti olsun]. Allahdan özümüzə və sizə salamatlıq diləyirik”.[27]

[25] əl-Hakim, 1393. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 4584.
[26] əl-Hakim, 1394. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 2474.
[27] Muslim, 1619, 2301; İbn Məcə, 1547. Hədis səhihdir. Bax: Mişkətul-Məsabih, 1764.

Daha sonra vəfat edən müsəlmanlar üçün dua etmək, Allahdan onlar üçün bağışlanma diləmək müstəhəbdir.

Qeyd: Uhud şəhidlərinin dəfn olunduğu qəbiristanlıq da eyni şəkildə ziyarət edilir.

Dua və Zikrlər

Məscidə daxil olarkən və məsciddən çıxarkən edilən dua

Məscidə daxil olarkən bu duanı deyən adam barədə şeytan: “Bu gün o məndən qorundu”– deyər.

أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ، مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ [بِسْمِ ٱللَّهِ، وَالصَّلَاةُ]

[وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ ٱللَّهِ] ٱللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

[Əu:zu billə:hil-azi:m və bivəchihil-kəri:m və sulta:nihil-qadi:m minəş-şeyta:nir-raci:m. [Bismilləh, vas-salə:tu] [vas-salə:mu alə: Rasu:lilləh] Alla:humməftəh li: əbva:bə rahmətik].

“Məlun [Allahın rəhmətindən qovulmuş, lənətə gəlmiş] şeytandan Böyük Allaha, Onun kəramətli Üzünə və əzəli hökmünə sığınıram.[28] [Allahın adı ilə! Salavat və salam olsun Allahın elçisinə!][29] Allahım! Öz mərhəmət qapılarını mənim üçün aç!”[30]

Çıxarkən isə belə deyir:

بِسْمِ اللَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ، ٱللَّهُمَّ اعْصِمْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

[28] Əbu Davud, 466. Bax: Səhih ət-Tərğib vət-Tərhib, 1606.
[29] İbn Məcə, 771.
[30] Muslim, 1165, 1685.

[Bismilləh, vəs-salə:tu vəs-salə:mu alə
Rasu:lilləh! Alla:hummə, inni əs əlukə min fadlik!
Alla:hummə’sımni minəş-şeyta:nir-raci:m!]

“Allahın adı ilə! Salavat və salam olsun Allahın elçisinə! Allahım, Sənin lütfündən diləyirəm! Allahım, məni daşqalaq olunmuş (lənətə gəlmiş) şeytandan qoru!”[31]

[31] İbn Məcə, 773. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 514.

Quranda keçən bəzi müstəcəb dualar

﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَآ أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَـٰسِرِينَ﴾

1. [Rabbənə zaləmnə ənfusənə: və il-ləm təğfir lənə və tərhəmnə lənəku:nənnə minəl- xa:siri:n]

"Ey Rəbbimiz! Biz özümüzə zülm etdik. Əgər bizi bağışlamasan və bizə rəhm etməsən, əlbəttə, ziyana uğrayanlardan olarıq" *(əl-Əraf, 23).*

﴿رَّبِّ ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِىَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَـٰتِ ۖ وَلَا تَزِدِ ٱلظَّـٰلِمِينَ إِلَّا تَبَارًۢا﴾

2. [Rabbi-ğfirli və liva:lideyyə və limən dəxalə beytiyə mu'minən və lil-mu'mini:nə val-mu'minə:t və lə təzidiz-za:limi:nə illə təbə:ra]

"Ey Rəbbim! Məni, valideynlərimi, evimə mömin kimi daxil olanları və bütün mömin kişi və qadınları bağışla! Zülmkarların isə ancaq həlakını artır" *(Nuh, 28).*

﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّآ ۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ﴾

3. [Rabbənə təqabbəl minnə, innəkə əntə-səmi:ul-ali:m]

"Ey Rəbbimiz! (Bu xeyirli işi) məndən qəbul et, sən doğrudan da, (hər şeyi) Eşidən və Bilənsən" *(əl-Bəqərə, 127).*

﴿وَتُبْ عَلَيْنَآ ۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ﴾

4. [Və tub aleynə, innəkə əntət-təvvə:bur-rahi:m]

“Tövbəmizi qəbul et! Həqiqətən Sən tövbələri qəbul edənsən, Rəhmlisən” *(əl-Bəqərə, 128).*

﴿ رَبِّ ٱجْعَلْنِى مُقِيمَ ٱلصَّلَوٰةِ وَمِن ذُرِّيَّتِى ۚ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ ﴾

5. [Rabbi-c’alni muqi:məs-salə:ti və min zurriyəti. Rabbə:nə və təqabbəl dua:]

“Ey Rəbbim! Məni də, nəslimdən olanları da namaz qılanlardan et. Ey Rəbbim, duamı qəbul buyur!” *(İbrahim, 40).*

﴿ رَبَّنَا ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ ٱلْحِسَابُ ﴾

6. [Rabbənəğ-firli va liva:lideyyə və lil-mu’mini:nə yəvmə yəqu:mul-hisə:b]

“Ey Rəbbimiz! Haqq-hesab günü məni, valideynlərimi və möminləri bağışla!” *(İbrahim, 41).*

﴿ رَبِّ هَبْ لِى مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴾

7. [Rabbi həb li minəs-sa:lihi:n]

“Ey Rəbim! Mənə salehlərdən olan bir övlad bəxş et!” *(əs-Saffat, 100).*

﴿ رَبِّ أَوْزِعْنِىٓ أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ ٱلَّتِىٓ أَنْعَمْتَ عَلَىَّ وَعَلَىٰ وَٰلِدَىَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَٰلِحًا
تَرْضَىٰهُ وَأَدْخِلْنِى بِرَحْمَتِكَ فِى عِبَادِكَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴾

8. [Rabbi əvzi’ni ən əşkura ni’mətəkəl-ləti ən’amtə

aleyyə və alə va:lideyyə və ən ə'mələ sa:lihən tərda:hu və ədxilni birahmətikə fi: ibə:dikəs-sa:lihi:n]

"Ey Rəbbim! Mənə həm mənim özümə, həm də valideynlərimə əta etdiyin nemətə şükür etmək üçün, Sənin razı qalacağın yaxşı əməli etmək üçün ilham ver və məni Öz mərhəmətinlə əməlisaleh qullarına qovuşdur!" *(ən-Nəml, 19).*

﴿ رَبِّ هَبْ لِى مِن لَّدُنكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۖ إِنَّكَ سَمِيعُ ٱلدُّعَآءِ ﴾

9. [Rabbi həb li min lədunkə zurriyyətən tayyibə, innəkə səmi:ud-dua]

"Ey Rəbbim! Öz tərəfindən mənə pak bir nəsil bəxş et! Şübhəsiz ki, Sən duaları eşidənsən!" *(Ali-İmran, 38)*.

﴿ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبْحَٰنَكَ إِنِّى كُنتُ مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴾

10. [Lə ilə:hə illə əntə subhə:nəkə inni kuntu minəz-za:limi:n]

"Səndən başqa ibadətə layiq olan heç bir məbud yoxdur! Sən paksan, müqəddəssən! Mən isə, həqiqətən, zalımlardan olmuşam!" *(əl-Ənbiya, 87)*.

﴿ رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسۡرَافَنَا فِيٓ أَمۡرِنَا وَثَبِّتۡ أَقۡدَامَنَا وَٱنصُرۡنَا عَلَى ٱلۡقَوۡمِ ٱلۡكَٰفِرِينَ ﴾

11. [Rabbənə-ğfirlənə zunu:bənə va isra:fənə fi: əmrinə və səbbit əqdə:mənə vən-surnə aləl-qavmil-kə:firi:n]

"Ey Rəbbimiz! Günahlarımıza və işlərimizdə həddimizi aşdığımıza görə bizi bağışla, qədəmlərimizi möhkəmləndir və kafirlərə qələbə çalmaqda bizə kömək et!" *(Ali-İmran, 147).*

﴿ رَّبِّ زِدۡنِي عِلۡمٗا ﴾

12. [Rabbi zidni ilmən]

"Ey Rəbbim! Mənim elmimi artır!" *(Ta ha, 114).*

﴿ رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنۡ هَمَزَٰتِ ٱلشَّيَٰطِينِ ٩٧ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحۡضُرُونِ ﴾

13. [Rabbi əu:zu bikə min həməzə:tiş-şəyə:ti:n və əu:zu bikə rabbi ən yəhduru:n]

"Ey Rəbbim! Mən şeytanların vəsvəsələrindən Sənə sığınıram! Onların yanımda olmalarından Sənə pənah aparıram, ey Rəbbim!" *(əl-Muminun, 97-98).*

﴿ رَّبِّ ٱغۡفِرۡ وَٱرۡحَمۡ وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴾

14. [Rabbi-ğfir varhəm və əntə xayrur-ra:himi:n]

"Ey Rəbbim! Bağışla və rəhm et! Sən rəhm edənlərin ən yaxşısısan" *(əl-Muminun, 118).*

﴿ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗ وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِ حَسَنَةٗ وَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ ﴾

15. [Rabbənə ə:tinə fid-dunyə həsənətən və fil ə:xirati həsənətən və qinə: azə:bən-nə:r]

"Ey Rəbbimiz! Bizə həm bu dünyada, həm də Axirətdə gözəl nemətlər ver və bizi Od əzabından qoru!" *(əl-Bəqərə, 201).*

﴿ رَبَّنَا لَا تُزِغۡ قُلُوبَنَا بَعۡدَ إِذۡ هَدَيۡتَنَا وَهَبۡ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحۡمَةًۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡوَهَّابُ ﴾

16. [Rabbənə lə: tuziğ qulu:bənə bə’də iz hədəytənə və həb lənə: lədunkə rahmətən, innəkə əntəl-vahhə:b]

"Ey Rəbbimiz! Bizi hidayət yoluna yönəltdikdən sonra qəlbimizi sapdırma. Bizə Öz tərəfindən bir mərhəmət bəxş et. Həqiqətən, Sən Bəxşedənsən" *(Ali-İmran, 8).*

﴿ رَبَّنَا هَبۡ لَنَا مِنۡ أَزۡوَٰجِنَا وَذُرِّيَّٰتِنَا قُرَّةَ أَعۡيُنٖ وَٱجۡعَلۡنَا لِلۡمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴾

17. [Rabbənə həb lənə min əzvə:cinə və zurriyyə:tinə: qurratə ə’yunin vac’alnə lil-muttəqi:nə imə:mə]

"Ey Rəbbimiz! Bizə gözümüzün aydınlığı olan zövcələr və övladlar bəxş et və bizi müttəqilərə imam et!" *(əl-Furqan, 74).*

﴿ رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا وَلِإِخۡوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَا تَجۡعَلۡ فِي قُلُوبِنَا غِلّٗا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٞ رَّحِيمٌ ﴾

18. [Rabbənə-ğfirlənə və li ixvə:ninəl-ləzi:nə səbəqu:nə bil-i:mə:n və lə təc’əl fi: qulu:binə ğillən lil-ləzi:nə ə:mənu: rabbənə innəkə rau:fur-rahi:m]

“Ey Rəbbimiz! Bizi və bizdən əvvəl iman gətirmiş qardaşlarımızı bağışla. Bizim qəlbimizdə iman gətirənlərə qarşı nifrət və həsədə yer vermə. Ey Rəbbimiz! Həqiqətən, Sən olduqca şəfqətlisən, rəhmlisən!” *(əl-Həşr, 10).*

Səhih hədislərdə keçən bəzi müstəcəb dualar

اَللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالِي، وَوَلَدِي، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَنِي، وَأَطِلْ حَيَاتِي عَلَى طَاعَتِكَ، وَأَحْسِنْ عَمَلِي، وَاغْفِرْ لِي

19. [Alla:hummə əksir mə:li və vələdi və bə:rik li fi:mə ə'taytəni və ətil həyə:ti alə ta:ətikə və əhsin aməli vağfir li]

"Allahım! Malımı, övladımı artır və mənə verdiklərinə bərəkət ver! Ömrümü Sənə itaətdə uzat! Əməllərimi yaxşılaşdır və məni bağışla!"[32]

اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَشَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى، وَشَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، اَللَّهُمَّ اغْسِلْ قَلْبِي بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ

20. [Alla:hummə inni əu:zu bikə min fitnətin-nə:ri və azə:bin-nə:r və fitnətil-qabri və azə:bil-qabri və şərri fitnətil-ğinə və şərri fitnətil-fəqr. Alla:hummə inni əu:zu bikə min şərri fitnətil-məsi:hid-dəccə:l. Alla:hummə-ğsil qalbi bil-mə:is-səlci val-bəradi və nəqqi qalbi minəl-xata:yə kəmə nəqqaytəs-səubəl-əbyəda minəd-dənəsi

[32] əl-Buxari, 5859, 6344; Muslim, 1055, 1533. Peyğəmbər ﷺ bu duanı Ənəs ؓ üçün etmişdir.

və bə:id beyni və beynə xata:yə:yə kəmə bə:adtə beynəl-məşriqi val-məğrib. Alla:hummə inni əu:zu bikə minəl-kəsəli val-mə’səmi val-məğrami]

“Allahım! Cəhənnəm və qəbir əzabından, onların fitnəsindən, həmçinin var-dövlət və kasıbçılıq fitnəsinin şərindən Sənə sığınıram! Allahım, yalançı Məsihin fitnəsinin şərindən sənə sığınıram. Allahım, qəlbimi su, qar və buz ilə ağ paltarın çirkdən təmizləndiyi kimi xətalardan təmizlə və onları məndən məşriqi məğribdən uzaq etdiyin kimi uzaq et! Allahım, tənbəllikdən, günahlardan və borclu olmaqdan sənə sığınıram!”[33]

اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ، وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ، وَالْهَرَمِ، والْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ

21. [Alla:hummmə inni əu:zu bikə minəl-aczi val-kəsəli val-cubni val-hərami val-buxli və əu:zu bikə min azə:bil-qabri və min fitnətil-məhyə val-məmə:t]

“Allahım! Acizlik, tənbllik, qorxaqlıq, qocalıq və paxıllıqdan sənə sığınıram. Həmçinin qəbir əzabından, ölümün və həyatın fitnəsindən Sənə sığınıram!“[34]

[33] əl-Buxari, 5900, 6377.
[34] əl-Buxari, 5890, 6367.

اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ

22. [Alla:hummə inni əu:zu bikə min cəhdil-bələ:i və dərakiş-şəqa:i və su:il-qada:i və şəmə:tətil-əa'də:i] "Allahım! Bəla məşəqqətindən, bədbəxtçilikdən, pis taledən və düşmənlərin bədxahlığından sənə sığınıram!"[35]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعوذُ بِكَ مِنَ الجُبْنِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ البُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ العُمُرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ القَبْرِ

23. [Alla:hummə inni əu:zu bikə minəl-cubni və əu:zu bikə minəl-buxli və əu:zu bikə min ən uraddə ilə ərzəlil-umuri və əu:zu bikə min fitnətid-dunyə və az:əbil-qabri]

"Allahım, paxıllıqdan, qorxaqlıqdan, ən rəzil ömürə qayıtmağımdan, dünyanın (yəni yalançı Məsihin) və qəbir əzabının fitnəsindən Sənə sığınıram"[36]

[35] əl-Buxari, 6126, 6347.
[36] əl-Buxari, 5888, 6365.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي، وَجَهْلِي، وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي هَزْلِي، وَجِدِّي، وَخَطَئِي، وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي

24. [Alla:hummə-ğfirli xati:əti və cəhli və isra:fi fi əmri və mə əntə ə'ləmu bihi minni. Alla:hummə-ğfirli həzli və cəddi və xatai və amdi və kullu zə:likə indi]

"Allahım! Günahımı, cahilliyimi, etdiyim israfı, Sənin məndən daha yaxşı bildiyin, mənim isə unutduğum günahları bağışla! Allahım, zarafatla, ciddi, bilməyərək və biləreкdən etdiyim səhflərə görə məni bağışla! Bunların hamısının məndə olması mümkündür!"[37]

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

25. [Alla:hummə inni zaləmtu nəfsi zulmən kəsi:ran və lə yəğfiruz-zunu:bə illə əntə fəğfirli məğfiratən min indikə varhəmni innəkə əntəl-ğafu:rur-rahi:m!]

"Allahım, mən nəfsimə çox zülm etmişəm, günahları da bağışlayan yalnız Sənsən. Günahlarımı bağışla və mənə rəhm et.Həqiqətən, Sən Bağışlayan və rəhm Edənsən!"[38]

[37] əl-Buxari, 5920, 6399.
[38] əl-Buxari, 790, 834.

اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي، أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ

26. [Alla:hummə ləkə əsləmtu və bikə ə:məntu və əleykə təvəkkəltu və ileykə ənəbtu və bikə xa:samtu. Alla:hummə inni əu:zu bi izzətikə lə ilə:hə illə əntə ən tudilləni əntəl-həyyul-ləzi lə yəmu:tu val-cinnu val-insu yəmu:tu:n]

"Allahım, Sənə təslim oldum, Sənə iman gətirdim, Sənə təvəkkül etdim, Sənə qayıtdım, Sənin köməyinlə (düşmənlərinlə) mübarizə apardım (dinini müdafiə etdim). Allahım, zəlalətə düşməkdən sənin izzətinə sığınıram. Səndən başqa (ibadətə layiq olan) ilah yoxdur, Sən ölməyən, Əbədisən. Cinlər və insanlar isə öləndir"[39]

اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ [السَّبْعِ] وَرَبَّ الْأَرْضِ، وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ

[39] Muslim, 4894, 7074.

27. [Alla:hummə rabbəs-səməvə:ti [əs-səb'i] və rabbəl-ərdi və rabbəl-arşil-azi:m. Rabbənə və rabbə kulli şey in fə:liqal-həbbi van-nəvə və munzilət-təra:ti val-inci:li val-furqa:n. Əu:zu bikə min şərri kulli şey in əntə ə:xizu binə:sıyətihi. Alla:hummə əntəl-əvvəlu fəleysə qabləkə şey un və əntəl-ə:xiru fəleysə bə'dəkə şey un və əntəz-za:hiru fəleysə fəuqakə şey un və əntəl-bə:tinu fəleysə du:nəkə şey:un, iqdi annəd-deynə və əğninə minəl-fəqr]

"Göylərin, yerin və əzəmətli Ərşin Rəbbi olan Allahım! Rəbbimiz və hər bir şeyin Rəbbi, toxumu da, çəyirdəyi də cücərdib çatladan, Tövratı, İncili və Furqanı (Quranı) nazil edən! Kəkilindən tutduğun hər bir şryin (məxluqatın) şərindən Sənə sığınıram. Sən Əvvəlsən (Əzəlisən), Səndən əvəl heç nə olmayıb, Sən Axırsan (Əbədisən), Səndən sonra heç nə olmayacaq, Sən Zahirsən, Səndən üstdə heç nə yoxdur, Sən Batinsən, Səndən içdə heç nə yoxdur! Mənim borcumu ödə və məni zəginləşdir!"[40]

اللهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي لِسَانِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي سَمْعِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي بَصَرِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ خَلْفِي نُورًا، وَمِنْ أَمَامِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ فَوْقِي نُورًا، وَمِنْ تَحْتِي نُورًا، اللهُمَّ أَعْطِنِي نُورً

28. [Alla:hunmmə-c'əl fi qalbi nu:ran və fi lisə:ni nu:ran vac'əl fi səm'i nu:ran vəc'əl fi bəsari nu:ran vəc'əl fi xalfi nu:ran və min əmə:mi nu:ran vəc'əl min fəuqi nu:ran və min təhti nu:ran. Alla:hummə ə'tini nu:ran!]

[40] Muslim, 4888, 7064.

“Allahım! Qəlbimi, dilimi, eşitməyimi, bəsirətimi, arxamı və önümü, üstümü, altımı nurlu et! Allahım mənə nur bəxş et!”[41]

اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ

29. [Alla:hummə əslih li di:niyəlləzi huvə ismətu əmri və əslih li dunyə:yəlləti fi:hə məa:şi və əslih li ə:xirətilləti fi:hə məa:di vac'əlil-həyə:tə ziyə:dətən li fi kulli xayr, vac'əlil-məutə ra:hətən li min kulli şərr]

“Allahım! Məni (hər bir pislikdən) qoruyan dinimi, yaşadığım dünyamı və qayıdacaq axirətimi islah et! Xeyirli işlər üçün ömrümü artır, ölümümü isə şər əməllərdən qurtarmaq üçün rahatlıq vasitəsi et!”[42]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى، وَالتُّقَى، وَالْعَفَافَ، وَالْغِنَى

30. [Alla:hummə inni əs əlukəl-hudə vat-tuqa valafə:fə val-ğinə]

“Allahım, hidayəti, Allah qorxusunu, iffətli (pis əməllərdən təmizlənmək) və mənə verdiyin ruziyə qane olmağı Səndən istəyirəm”[43]

[41] Muslim, 1280, 1835.
[42] Muslim, 4897, 7078.
[43] Muslim, 4898, 7079.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ، وَالْكَسلِ، وَالْجُبْنِ، وَالْبُخْلِ، وَالْهَرَمِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجابُ لَهَا

31. [Alla:hummə inni əu:zu bikə minəl-aczi val-kəsəli val-cubni val-buxli val-hərami və azə:bil-qabri. Alla:hummə ə:ti nəfsi təqvə:hə və zəkkihə əntə xayru mən zəkkə:hə əntə vəliyyuhə və məulə:hə. Alla:hummə inni əu:zu bikə min ilmin lə yənfə və min qalbi lə yəxşə və min nəfsin lə təşbə və min də’vətin lə yustəcə:bu ləhə]

“Allahım! Acizlikdən, tənbəllikən, qorxaqlıqdan, paxıllıqdan, qocalıqdan və qəbir əzabından Sənə sığınıram! Allahım, nəfsimi təqvalı et və onu təmizə çıxart, Sən təmizə çıxaranların ən xeyirlisisən. Sən nəfsimin qəyyumu və hamisisən! Allahım, fayda verməyən elmdən, Səndən qorxmayan qəlbdən, doymayan nəfsdən və qəbul olmayan duadan Sənə sığınıram!“[44]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعمَتِكَ، وَتَحوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ

32. [Alla:hummə inni əu:zu bikə min zəva:li ni’mətikə və təhəvvuli a:fiyətikə və fucə:əti niqmətikə və cəmi:i səxatikə]

[44] Muslim, 4899, 7081.

“Allahım, nemətinin tükənməsindən, verdiyun uğurun dəyişməsindən, qəfil qisasından və cəmi qəzəbindən Sənə sığınıram!”[45]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ، وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ

33. [Alla:hummə inni əu:zu bikə min şərri mə amiltu və min şərri mə ləm ə’məl]

“Allahım, etdiyim və etmədiyim əməllərin şərindən Sənə sığınıram!”[46]

اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ

34. [Alla:hummə musarrifəl-qulu:bi sarrif qulu:bənə alə ta:ətikə]

“Qəlbləri yönəldən Allahım! Qəlblərimizi Sənə itaət üçün yönəlt”[47]

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ

35. [Yə muqallibəl-qulu:b səbbit qalbi alə di:nik]

“Ey qəlbləri döndərən! Qəlbimi dinin üzərinə sabit et!”[48]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ، وَالْجُنُونِ، وَالْجُذَامِ، وَمِنْ سَيِّئِ الأَسْقَامِ

[45] Muslim, 4922, 7120.
[46] Muslim, 4891, 7070.
[47] Muslim, 4798, 6921.
[48] ət-Tirmizi, 2140, 2290. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 2091.

36. [Alla:hummə inni əu:zu bikə minəl-bərasi val-cunu:ni val-cuzə:mi və min seyyiil-əsqa:m]

“Allahım, albinosluqdan, divanəlikdən, cüzamdan və pis xəstəliklərdən Sənə sığınıram!”[49]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ، وَالْأَعْمَالِ، وَالْأَهْوَاءِ

37. [Alla:hummə inni əu:zu bikə min munkəratil-əxlə:qi val-ə’məli val-əhvə:i]

“Allahım! Pis əxlaq, əməl və fikirlərdən Sənə sığınıram!”[50]

اللَّهُمَّ إِنَّكَ عُفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

38. [Alla:hummə innəkə afuvvun tuhibul-əfvə fə’fu anni]

“Allahım, Sən Bağışlayan, bağışlamağı sevirsən, məni bağışla!”[51]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ، وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ، وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ، وَأَنْ تَغْفِرَ لِي، وَتَرْحَمَنِي، وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةَ قَوْمٍ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ، وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ

[49] Əbu Davud, 1556. Hədis səhihdir. Bax: Səhih Sunən Əbu Davud, 1390.
[50] ət-Tirmizi, 3591, 3940. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 1298.
[51] İbn Məcə, 3850. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 3337. Bu dua xüsusilə Qədr gecəsi ehtimal olunan gecədə daha çox deyilir.

39. [Alla:hummə inni əs əlukə fi'ləl-xayra:ti və tərkəl-munkəra:ti və hubbəl-məsə:ki:ni və ən təğfira li və tərhəmni və izə əradtə fitnətə qaumin fətəvaffəni ğeyra məftunin və əs əlukə hubbəkə və hubbə mən yuhibbukə və hubbə aməlin yuqarribuni ilə hubbikə]

"Allahım, xeyirxahlıq etməyi, pisliklərdən çəkinməyi, miskinləri sevməyi, məni bağışlamağını, mənə rəhm etməyini və hər hansı qövmə bəla göndərmək istədikdə bəla mənə toxunmazdan əvvəl canımı almağını Səndən istəyirəm. Sənin məhəbbətini və Səni sevənin məhəbbətini qazanmağımı, Sənin məhəbbətinə yaxınlaşdıracaq hər bir əməli sevməyimi Səndən istəyirəm!"[52]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ: عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ، وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ كُلَّ قَضَاءٍ قَضَيْتَهُ لِي خَيْرًا

---

[52] ət-Tirmizi, 3235, 3543. Hədis səhihdir. Bax: Mişkətul-Məsabih, 747.

40. [Alla:hummə inni əs əlukə minəl-xayri kullihi a:cilihi və ə:cilihi mə: alimtu minhu və mə ləm ə'ləm və əu:zu bikə minəş-şərri kullihi a:cilihi və ə:cilihi mə alimtu minhu və mə ləm ə'ləm. Alla:hummə inni əs əlukə min xayri mə səələkə əbdukə və nəbiyyukə və əu:zu bikə min şərri məs-təa:zə bikə minhu abdukə və nəbiyyukə. Alla:hummə inni əs əlukəl-cənnətə və mə qarrabə ileyhə min qaulin əu aməl və əu:zu bikə minən-nə:ri va mə qarrabə ileyhə min qaulin əu aməl və əs əlukə ən təc'alə kullə qada:in qadaytəhu li xayran]

"Allahım, bildiyim və bilmədiyim, tez və gec olan bütün xeyrləri Səndən istəyir və şərlərdən Sənə sığınıram. Allahım, qulun və peyğəmbərinin (Muhəmmədin ﷺ) Səndən istədiklərini Səndən istəyir və sığındığı şərlərdən Sənə sığınıram. Allahım, Cənnəti və ona yaxınlaşdıran hər bir söz və əməli Səndən istəyir, Cəhənnəmdən və ona yaxınlaşdıran hər bir söz və əməldən Sənə sığınıram. Səndən mənim üçün yazdığın hər bir hökmün xeyrli olmasını istəyirəm!"[53]

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، وَوَسِّعْ لِي فِي دَارِي، وَبَارِكْ لِي فِيمَا رَزَقْتَنِي

41. [Alla:hummə-ğfirli zənbi və vassi' li fi də:ri və bə:rik li fi:mə razəqtəni]

"Allahım, günahımı bağışla, yaşadığım yeri genişlət və ruzimi bərəkətləndir!"[54]

[53] İbn Məcə, 3846. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 1542.
[54] Əhməd, 16599, 16650, 16716. Hədis həsəndir. Bax: Ğayətul-Məram, 112.

اللّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ، وَالْفَاقَةِ، وَالْقِلَّةِ، وَالذِّلَّةِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَظْلِمَ أو أُظْلَمَ

42. [Alla:hummə inni əu:zu bikə minəl-fəqri val-fə:qati val-qilləti vaz-zilləti və əu:zu bikə min ən əzlimə əu uzləmə]

"Allahım, kasıbçılıqdan, möhtac olmaqdan, çatışmazlıqdan, rüsvayçılıqdan, zülm etməkdən və ya mənə zülm edilməsindən Sənə sığınıram!"[55]

اللَّهمَّ إنّي أعُوذُ بِكَ مِنْ يَوْمِ السُّوءِ، وَمِنْ لَيْلَةِ السُّوءِ، وَمِنْ سَاعَةِ السُّوءِ، وَمِنْ صَاحِبِ السُّوءِ، وَمِنْ جَارِ السُّوءِ في دَارِ الْمُقامَةِ

43. [Alla:hummə inni əu:zu bikə min yəumis su:i və min leylətis-su:i və min sə:atis-su:i və min sa:hibis-su:i və min cə:ris-su:i fi də:ril-muqa:mə]

"Allahım, pis gündən, gecədən, vaxtdan, yoldaşdan və yaşadığım yerdəki pis qonşudan Sənə sığınıram!"[56]

اللَّهُمَّ فَقِّهْنِي فِي الدّينِ

44. [Alla:hummə fəqqihni fid-di:n]

"Allahım, məni dində fəqih (elmli) et!"[57]

---

[55] Əbu Davud, 1546. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 1287.
[56] ət-Tabərani "Mucəmul-Kəbir" 14227. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 1299.
[57] əl-Buxari, 143.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لاَ أَعْلَمُ

45. [Alla:hummə inni əu:zu bikə ən uşrikə bikə və ənə ə'ləmu və əstəğfirukə limə lə ə'ləmu]

"Allahım! Bilərəkdən edə biləcəyim şirkdən Sənə sığınır və bilməyib etdiklərimə görə Səndən bağışlanma diləyirəm!"[58]

اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي، وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي، وَزِدْنِي عِلْمًا

46. [Alla:hummə-nfə'ni bimə alləmtəni və allimni mə yənfəuni və zidni ilmən]

"Allahım! Mənə öyrətdiklərini mənim üçün faydalı et, mənə yalnız fayda verəcək şeyləri öyrət və elmimi artır!"[59]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا، وَرِزْقًا طَيِّبًا، وَعَمَلًا مُتَقَبَّلًا

47. [Alla:hummə inni əs əlukə ilmən nə:fian və rizqan tayyibən və amələn mutəqqabələn]

"Allahım, Səndən faydalı elm, təmiz ruzi və qəbul olan əməl istəyirəm!"[60]

اللَّهُمَّ حَاسِبْنِي حِسَاباً يَسِيرًا

48. [Alla:hummə hə:sibni hisə:bən yəsi:ra]

"Allahım, (Qiyamət günü) məni yümgül haqq-hesaba çək!"[61]

[58] əl-Buxari "Ədəbul-Mufrad" 716. Hədis səhihdir. Bax: Səhih Ədəbul-Mufrad, 554.
[59] İbn Məcə, 251. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 3151.
[60] İbn Məcə, 925. Hədis səhihdir. Bax: Ravdun-Nadir, 1199.
[61] İbn Xuzeymə, 849. Hədis səhihdir. Bax: Mişkətul-Məsabih, 5562.

اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ

49. [Alla:hummə əinni alə zikrikə və şukrikə və husni ibə:dətikə]

"Allahım, Səni zikr etməkdə Sənə şükr və ibadət etməkdə mənə yardım et!"[62]

اللَّهُمَّ أَحْسَنْتَ خَلْقِي فَأَحْسِنْ خُلُقِي

50. [Alla:hummə əhsəntə xalqi fə əhsin xuluqi]

"Allahım, yaradılışımı gözəl etdin, əxlaqımı da gözəlləşdir!"[63]

اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ اهْدِنِي لِمَا اخْتُلِفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

51. [Alla:hummə Rabbə Cibri:lə və Mi:kə:i:lə və İsra:fi:lə fə:tiras-səməvə:ti val-ərdi a:liməl-ğaybi vaş-şəhə:dəti əntə təhkumu beynə ibə:dikə fi:mə kə:nu fi:hi yəxtəlifu:n, ihdini liməx-tulifə fi:hi minəl-həqqi bi iznikə innəkə təhdi mən təşə:u ilə sira:tin mustəqi:m]

---

[62] Əbu Davud, 1524. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 7969.

[63] Əhməd, 3823. Hədis səhihdir. Bax: Mişkətul-Məsabih, 5099.

“Cəbrailin, Mikailin və İsrafilin Rəbbi, göyləri və yeri Yaradan, qeybdə və aşkarda olanı bilən Allahım! Sən qullarının arasındakı ixtilafın hökmünü verirsən, məni Öz izninlə baş vermiş ixtilafdan haqqa yönəlt. Həqiqətən, Sən istədiyini doğru yola yönəldirsən!”[64]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ العَجْزِ، والكَسَلِ، والجُبْنِ، والبُخْلِ، والْهَرَمِ، والقَسْوَةِ، والغَفْلَةِ، والعَيْلَةِ، والذِّلَّةِ، والْمَسْكَنَةِ، وأَعُوذُ بِكَ مِنَ الفَقْرِ، والكُفْرِ، والفُسُوقِ، والشِّقاقِ، والنِّفاقِ، والسُّمْعَةِ، والرِّياءِ، وأَعُوذُ بِكَ مِنَ الصَّمَمِ، والبَكَمِ، والجُنُونِ، والجُذامِ، والبَرَصِ، وَسَيِّىءِ الأَسْقامِ

52. [Alla:hummə inni əu:zu bikə minəl-aczi val kəsəli val-cubni val-buxli val-hərami val-qasvəti val-ğafləti val-aylәti vaz-zilləti val-məskənəti və əu:zu bikə minəl-fəqri val-kufri val-fusu:qi vaş-şiqa:qi van-nifə:qi vas-sum’əti var-riyə:i və əu:zu bikə minəs-samәmi val-bəkəmi val-cunu:ni val-cuzə:mi val-bərasi və seyyiil-əsqa:mi]

“Allahım, acizlikdən, tənbəllikdən, qorxaqlıqdan, paxıllıqdan, qocalıqdan, sərtlikdən, qəflətdən, ehtiyacdan, rüsvayçılıqdan, miskinlikdən, kasıbçılıqdan, küfrdən, fasiqlikdən (asilikdən), ixtilafdan, nifaqdan, bir əməli insanlar eşitsin deyə etməkdən, riyakarlıqdan, karlıqdan, lallıqdan, divanəlikdən, cüzamdan, albinosluqdan və pis xəstəliklərdən Sənə sığınıram!”[65]

[64] Muslim, 1289, 1847; Əbu Davud, 767.
[65] İbn Hibban, 1023. Hədis səhihdir. Bax: İrvaul-Ğalil, 357.

اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

53. [Alla:hummə rahmətəkə ərcu fələ təkilni ilə nəfsi tarfətə aynin və əslih li şə'ni kulləhu lə ilə:hə illə əntə]

"Allahım, Sənin rəhmətini diləyirəm. Məni bir göz qırpımı belə özümə həvalə etmə və bütün işlərimi sahmana sal. Səndən başqa ibadətə layiq haqq məbud yoxdur!"[66]

رَبِّ أَعِنِّي وَلَا تُعِنْ عَلَيَّ، وَٱنْصُرْنِي وَلَا تَنْصُرْ عَلَيَّ، وَٱمْكُرْ لِي وَلَا تَمْكُرْ عَلَيَّ، وَٱهْدِنِي ويَسِّرْ هُدَايَ إِلَيَّ، وَٱنْصُرْنِي عَلَى مَنْ بغَى عَلَيَّ، اَللَّهُمَّ ٱجْعَلْنِي لَكَ شَاكِرًا، لَكَ ذَاكِرًا، لَكَ رَاهِبًا، لَكَ مِطْوَاعًا، إِلَيْكَ مُخْبِتًا أَوْ مُنِيبًا، رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتِي، وَٱغْسِلْ حَوْبَتِي، وَأَجِبْ دَعْوَتِي، وَثَبِّتْ حُجَّتِي، وَٱهْدِ قَلْبِي، وَسَدِّدْ لِسَانِي، وَٱسْلُلْ سَخِيمَةَ قَلْبِي

54. [Rabbi əinni va lə tuin aleyyə, vansurni va lə tənsur aleyyə, vamkur li va lə təmkur aleyyə, vahdini va yəssir hudə:yə ileyyə, vansurni alə mən bəğa aleyyə, Alla:hummə-c`alni ləkə şə:kiran, ləkə zə:kiran, ləkə ra:hibən, ləkə mitvə:an, ileykə muxbitən əu muni:bən, Rabbi təqabbəl təubəti, vağsil həubəti, va əcib də`vəti, va səbbit hüccəti, vahdi qalbi, va səddid lisə:ni, vaslul səxi:mətə qalbi]

[66] Əbu Davud, 5090, 5092. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 3388.

“Rəbbim mənə yardım et, əleyhimə yardım etmə! Mənə qələbə ver, mənim üzərimdə qələbə çaldırma! Mənim xeyrimə hiylə işlət, əleyhimə hiylə işlətmə! Məni hidayət et və hidayəti mənim üçün asanlaşdır! Mənə qarşı həddini aşanları məğlub etməkdə mənə yardım et! Allahım məni Sənə şükr edənlərdən et, Səni zikr edənlərdən et, Səndən qorxanlardan et, Sənə itaətkar qul et, Sənə müti qul et, Sənə çox yalvaran, tövbə edib Sənə üz tutanlardan et! Rəbbim, tövbəmi qəbul et, günahlarımı sil, dualarımı qəbul et, hüccətimi möhkəmləndir, qəlbimə hidayət ver, dilimi dürüst et və sinəmdəki pislikləri çıxart!”[67]

اللَّهُمَّ ٱقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تَحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتَكَ، وَمِنَ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا، اللَّهُمَّ مَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا، وَأَبْصَارِنَا، وَقُوَّاتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَٱجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا، وَٱجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمَنَا، وَٱنْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا، وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا

55. [Alla:humməqsim lənə min xaşyətikə mə təhulu bihi beynənə və beynə məa:si:kə, və min ta:atikə mə tubəlliğunə bihi cənnətəkə, və minəl-yəqi:ni mə tuhavvinu bihi aleynə məsa:ibəd-dunyə, Alla:hummə mətti’nə bi-əsmə:i’nə və əbsa:rinə və quvvə:tinə mə əhyeytənə, vəc’alhul-va:risə minnə, vəc’al sə’ranə alə

[67] Əbu Davud, 1510. Hədis səhihdir. Bax: Səhih Sunən Əbu Davud, 1353.

mən zaləmənə, vansurnə alə mən a:də:nə, və lə təc'al musi:bətənə fi di:ninə, və lə təc'alid-dunyə əkbəra hamminə və lə məbləğa ilminə, və lə tusallit aleynə mən lə yərhəmunə]

"Allahım, bizə bizi asiliklərdən qoruyacaq təqva, Cənnətə aparacaq itaətkarlıq və dünya iztirablarını yüngülləşdirəcək yəqin iman bəxş et! Allahım, həyatımız boyunca qulağımıza, gözümüzə güc ver, gücümüzə güc qat! Ölənəcən bizi onlardan məhrum etmə! Zalımlardan qisasımızı al və düşmənlərimizə qarşı bizə yardım et! Dinimizdə bizi sıxıntıya salma, dünya həyatını bizim ən əsas qayğımız etmə, elmimizi dünya həyatı ilə məhdudlaşdırma! Bizə rəhmdil olmayacaq kəsləri üzərimizdə hakim etmə!"[68]

اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ

56. [Alla:hummə, bə:id beyni va beynə xata:yə:yə kəmə bə:adtə beynəl-məşriqi val-məğribi! Alla:hummə nəqqini min xata:yə:yə kəmə yunəqqas-səubul-əbyədu minəd-dənəsi! Alla:humməğsilni min xata:yə:yə bis-səlci val-mə:i val-bəradi!]

---

[68] ət-Tirmizi, 3502, 3841. Hədis həsəndir. Bax: Mişkətul-Məsabih, 2492.

“Allahım, məğriblə məşriqin arasını uzaqlaşdırdığın kimi məni də günahlarımdan uzaqlaşdır! Allahım, ağ paltar kirdən təmizləndiyi kimi məni də günahlarımdan təmizlə! Allahım, mənim günahlarımı qar, su və dolu ilə yu!”[69]

وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلاَتِي، وَنُسُكِي، وَمَحْيَايَ، وَمَمَاتِي للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لاَ شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ. أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا، إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ. وَاهْدِنِي لأَحْسَنِ الْأَخْلاَقِ، لاَ يَهْدِي لأَحْسَنِهَا إِلاَّ أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا، لاَ يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلاَّ أَنْتَ. لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ ، وَالشَّرُّ لَيسَ إِلَيْكَ، أَنَا بِكَ وَإِلَيْكَ، تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

57. [Vaccəhtu vachiyəlilləzi fətaras-səmə:və:ti val-ərda həni:fən va mə ənə minəl-muşriki:n, innə salə:ti va nusuki va məhyə:yə va məmə:ti lillə:hi Rabbil-a:ləmi:n, lə şəri:kə ləhu va bizə:likə umirtu va ənə minəl-muslimi:n! Alla:hummə, əntəl-məliku lə ilə:hə illə əntə! Əntə Rabbi va ənə abdukə zaləmtu nəfsi va’təraftu bizənbi fəğfirli zunu:bi cəmi:an, innəhu lə yəğfiruz-zunu:bə illə əntə,

[69] Muslim, 940, 1382.

vahdini liəhsənil-əxlə:qi lə yəhdi liəhsəniha illə əntə, vasrif anni seyyiəhə lə yəsrifu anni seyyiəhə illə əntə! Ləbbeykə va sə'deykə, val-xayru kulluhu fi yədeykə, vaş-şərru leysə ileykə, ənə bikə va ileykə, təbə:raktə va təa:leytə, əstəğfirukə va ətu:bu ileykə!]

"Üzümü hənif (ixlasla Allaha ibadət edənlərdən) olaraq göyləri və yeri yaradana çevirdim və mən müşriklərdən deyiləm! Şübhəsiz ki, mənim namazım da, qurbanım da, həyatım da, ölümüm də aləmlərin Rəbbi Allah üçündür! Onun heç bir şəriki yoxdur! Mənə belə buyurulmuşdur və mən müsəlmanlardanam! Allahım, Hökmdar Sənsən, Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur! Sən mənim Rəbbimsən, mən isə Sənin qulun! Özümə zülm etdim və günahımı etiraf etdim. Mənim bütün günahlarımı bağışla! Şübhəsiz ki, günahları ancaq Sən bağışlaya bilərsən. Mənə ən gözəl əxlaq nəsib et! Onun ən gözəlini ancaq Sən bəxş edə bilərsən. Onun pisindən məni uzaq et! Məni onun pisindən ancaq Sən uzaqlaşdıra bilərsən. Buyur, əmrinə müntəzirəm! Xeyir bütünlüklə Sənin iki Əlindədir! Şər isə Sənə aid deyil. Mən Səninləyəm, Sənə də dönəcəyəm. Sən Mübarək və Ucasan! Səndən bağışlanma diləyir və Sənə tövbə edirəm!"[70]

[70] Muslim, 1290, 1848.

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ، لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ – أَوْ لاَ إِلَهَ غَيْرُكَ

58. [Alla:hummə, ləkəl-həmdu Əntə qayyimus-səmə:və:ti val-ərdi va mən fi:hinnə ləkəl-həmdu, ləkə mulkus-səmə:və:ti val-ərdi va mən fi:hinnə va ləkəl-həmdu Əntə nu:rus-səmə:və:ti val-ərdi va ləkəl-həmdu əntəl-haqq, va va'dukəl-haqq, va liqa:ukəl-haqq, va qaulukəl-haqq, val-Cənnətu haqq, van-Nə:ru haqq, van-nəbiyyu:nə haqq, va Muhəmmədun sallalla:hu aleyhi va səlləm haqq, vas-sə:atu haqq! Alla:hummə ləkə əsləmtu va bikə ə:məntu, aleykə təvəkkəltu, va ileykə ənəbtu, va bikə xa:səmtu, va ileykə hə:kəmtu, fəğfirli mə qaddəmtu va mə əxxartu va mə əsrartu va mə ə'ləntu, əntəl-muqaddimu va əntəl-muəxxiru lə ilə:hə illə əntə (lə ilə:hə ğayruk)]

“Allahım, həmd yalnız Sənədir, Sən göylərin, yerin və onlarda olanların Hamisisən! Həmd yalnız Sənədir, göylərin, yerin və onlarda olanların səltənəti Sənə məxsusdur! Həmd yalnız Sənədir, Sən göylərin, yerin və onlarda olanların Nurusan! Həmd yalnız Sənədir, Sən göylərin və yerin Hökmdarısan! Həmd yalnız Sənədir! Sən Haqsan! Verdiyin vəd haqdır! Sənə qovuşmaq haqdır! Dediyin söz haqdır, Cənnət haqdır! Cəhənnəm haqdır! Peyğəmbərlər haqdır! Muhəmməd ﷺ haqdır! Qiyamət Saatı haqdır! Allahım, Sənə təslim oldum, Sənə iman gətirdim, Sənə təvəkkül etdim, tövbə edib Sənə döndüm, Sənin uğrunda mübarizə apardım və Sənin hökmünə üz tutdum! Əvvəl etdiyim, sonra edəcəyim, gizlin saxladığım və üzə çıxardığım (pis) əməllərimi bağışla! Əvvələ çəkən də Sənsən, təxirə salan da Sənsən! Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur”[71]

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ، دِقَّهُ وَجِلَّهُ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلاَنِيَتَهُ وَسِرَّهُ

59. [Alla:hummə-ğfirli zənbi kulləhu, diqqahu va cilləhu, va əvvələhu va ə:xirahu va alə:niyətəhu va sirrahu!]

“Allahım, günahlarımın hamısını – kiçiyini və böyüyünü, birincisini və axırıncısını, aşkarını və gizlisini mənə bağışla!”[72]

[71] əl-Buxari, 1053, 1120.
[72] Muslim, 745, 1112; Əbu Davud, 878.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ

60. [Alla:hummə inni əu:zu birida:kə min səxatikə va bimu’a:fə:tikə min uqu:bətikə va əu:zu bikə minkə, lə uhsi sənə:ən aleykə əntə kəmə əsneytə alə nəfsikə!]

“Allahım! Sənin qəzəbindən razılığına, cəzandan əfvinə sığınıram. Səndən Sənə pənah aparıram. Mən Səni (layiqincə) tərif edə bilmərəm. Sən Özün Özünü tərif etdiyin kimisən!”[73]

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَاجْبُرْنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي، وَارْفَعْنِي

61. [Alla:hummə-ğfirli, varhəmni, vahdini, vacburni, va a:fini, varzuqni, varfə’ni!]

“Allahım! Məni bağışla, mənə rəhm et, məni doğru yola yönəlt, mənə lütf et, mənə salamatlıq ver, mənə ruzi yetir və məni ucalt!”[74]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ

62. [Alla:hummə, inni əu:zu bikə min azə:bi Cəhənnəm, va min azə:bil-qabri, va min fitnətil-məhyə val-məmə:ti, va min şərri fitnətil-məsi:hid-dəccə:l!]

[73] Əbu Davud, 1429. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 1280.
[74] İbn Məcə, 898. Hədis səhihdir. Bax: Sifətus-Salət, 1/153.

“Allahım! Cəhənnəm əzabından, qəbir əzabından, həyatın və ölümün fitnəsindən, Məsih Dəccalın fitnəsinin şərindən Sənə sığınıram!”[75]

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

63. [Alla:hummə, inni zaləmtu nəfsi zulmən kəsi:ran, va lə: yəğfiruz-zunu:bə illə əntə, fəğfirli məğfiratən min i’ndikə varhəmni, innəkə əntəl-ğafu:rur-rahi:m!]

“Allahım! Mən özümə çoxlu zülm etdim və günahları yalnız Sən bağışlayırsan. Özün günahımdan keçməklə məni bağışla və mənə rəhm et! Həqiqətən, Sən Bağışlayansan, Rəhmlisən!”[76]

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ، وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ، وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا أَسْرَفْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي. أَنْتَ الْمُقَدِّمُ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ

64. [Alla:hummə-ğfirli mə qaddəmtu, va mə əxxartu, va mə əsrartu, va mə ə’ləntu, va mə əsraftu, va mə əntə ə’ləmu bihi minni, əntəl-muqaddimu, va əntəl-muəxxiru, lə illə:hə illə əntə!]

[75] Muslim, 924, 1352.
[76] əl-Buxari, 790, 834, 5851, 6326, 6839.

“Allahım! Əvvəl etdiyim və sonra edəcəyim, gizlin saxladığım və üzə çıxardığım, xəta etdiyim və məndən daha yaxşı bildiyin pis əməllərimi bağışla! Əvvələ çəkən də Sənsən, təxirə salan da Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur!”[77]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ

65. [Alla:hummə, inni əs əlukəl-cənnətə va əu:zu bikə minən-nə:r!]

“Allahım, Səndən Cənnəti diləyirəm və Cəhənnəmdən Sənə sığınıram!”[78]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللهُ بِأَنَّكَ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

66. [Alla:hummə, inni əs əlukə yə: Alla:hu biənnəkəl-va:hidul-əhədus-saməd əlləzi ləm yəlid va ləm yu:ləd va ləm yəkun ləhu kufuvən əhəd, ən təğfirali zunu:bi, innəkə əntəl-ğafu:rur-rahi:m!]

“Allahım, Sənə yalvarıram, ey Allah! Sən Vahid, Tək, Möhtac olmayan, doğmayan, doğulmayan, bənzəri olmayansan! Günahlarımı bağışla, şübhəsiz ki, Sən Bağışlayansan, Rəhmlisən!”[79]

---

[77] Muslim, 1290, 1848.
[78] Əbu Davud, 792. Hədis səhihdir. Bax: Səhih Sunən Əbu Davud, 757.
[79] ən-Nəsəi “Sunən” 1309. Hədis səhihdir. Bax: Səhih Sunən Əbu Davud, 905.

اللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ إِنِّى أَسْأَلُكَ

67. [Alla:hummə, inni əs ələlukə biənnə ləkəl-həmdə, lə ilə:hə illə əntəl-Mənnə:nu, bədi:us-səmə:və:ti val-ərdi, yə Zəl-Cələ:li vəl-İkra:m, yə Həyyu, yə Qayyu:m, inni əsəlukə!]

"Allahım, Sənə yalvarıram, həmd Sənə məxsusdur, Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur, Sən lütf edən, yeri-göyü icad edənsən! Ey Ucalıq və Kəramət Sahibi, ey əbədi Yaşayan, ey Qəyyum olan, Sənə yalvarıram!"[80]

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

68. [Alla:hummə, inni əs ələlukə biənni əşhədu ənnəkə əntəlla:hu lə ilə:hə illə əntəl-əhədus-saməd, əlləzi ləm yəlid va ləm yu:ləd va ləm yəkun ləhu kufuvən əhəd!]

"Allahım, Sənə yalvarıram! Mən şahidlik edirəm ki, Sən Allahsan, Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur! Doğmayan, doğulmayan və heç bir tayı-bərabəri olmayan Təksən, Möhtac deyilsən!"[81]

[80] ən-Nəsəi "Sunən" 1308. Hədis səhihdir. Bax: Səhih və Daif Sunən ən-Nəsəi, 1300.
[81] İbn Macə, 3857. Əbu Davud, 1493, 1495; ət-Tirmizi, 3475, 3812. Hədis səhihdir. Bax: Səhih ət-Tərğib vat-Tərhib, 1640.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَتُبْ عَلَيَّ، إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

69. [Alla:hummə-ğfirli, va tub aleyyə, innəkə əntət-təvva:bur-rahi:m!]

"Allahım, məni bağışla və tövbəmi qəbul et! Şübhəsiz ki, Sən tövbələri qəbul edənsən, Rəhmlisən!"[82]

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ

70. [Alla:hummə, əntə Rabbi lə ilə:hə illə əntə, xaləqtəni va ənə abdukə, va ənə alə ahdikə va va'dikə məstəta'tu, əu:zu bikə min şərri mə sanə'tu. Əbu:u ləkə bini'mətikə aleyyə, va əbu:u bizənbi, fəğfirli fəinnəhu lə yəğfiruz-zunu:bə illə əntə!]

"Allahım! Sən mənim Rəbbimsən. Səndən başqa ibadətə layiq məbud yoxdur! Məni sən yaratdın və mən sənin qulunam. Gücüm çatan qədər Sənə verdiyim əhdə və vədə sadiqəm. Etdiklərimin şərindən Sənə sığınıram! Mənə verdiyin neməti etiraf edirəm və günahımı boynuma alıram. Məni bağışla! Şübhəsiz ki, günahları yalnız Sən bağışlayırsan!"[83]

[82] əl-Buxari "Ədəbul-Mufrad" 619. Hədisin isnadı səhihdir. Bax: Səhih Ədəbul-Mufrad, 483.

[83] əl-Buxari, 5831, 6306.

اللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِى الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِى دِينِى وَدُنْيَاىَ وَأَهْلِى وَمَالِى اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَتِى وَآمِنْ رَوْعَاتِى اللَّهُمَّ احْفَظْنِى مِنْ بَيْنِ يَدَىَّ وَمِنْ خَلْفِى وَعَنْ يَمِينِى وَعَنْ شِمَالِى وَمِنْ فَوْقِى وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِى

71. [Alla:hummə, inni əs əlukəl-a:fiyətə fid-dunyə vəl-ə:xira! Alla:hummə, inni əs əlukəl-afvə val-a:fiyətə fi di:ni va dunyə:yə va əhli va mə:li:, Alla:humməstur aura:ti va ə:min raua:ti, Alla:humməh-fəzni min beyni yədeyyə va min xalfi va an yəmi:ni va an şimə:li va min fəuqi va əu:zu biazamətikə ən uğtə:lə min təhti!]

"Allahım, dunyada və axirətdə Səndən salamatlıq diləyirəm! Allahım, dinim, dünyam, ailəm və malım üçün Səndən bağışlanma və salamatlıq diləyirəm! Allahım, qüsurlarımı gizlət! Allahım, məni qorxduğum şeydən qoru! Allahım, məni öndən, arxadan, sağdan, soldan və ustdən qoru! Ayağımın altından həlak olmaqdan Sənin əzəmətinə sığınıram!"[84]

اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ

72. [Alla:hummə, qini azə:bəkə yəumə təb'asu ibə:dək!]

"Allahım, bəndələrini dirildəcəyin gün məni Öz əzabından qoru!"[85]

[84] Əhməd, 4785; Əbu Davud, 5076. Hədis səhihdir. Bax: Mişkətul-Məsabih, 2397.
[85] Əbu Davud, 5045, 5047. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 2703.

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ، ابْنُ عَبْدِكَ، ابْنُ أَمَتِكَ، نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، أَوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ، أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي، وَنُورَ صَدْرِي، وَجَلاَءَ حُزْنِي، وَذَهَابَ هَمِّي

73. [Alla:hummə, inni abdukə, ibnu abdikə, ibnu əmətikə, nə:siyəti biyədikə, mə:din fiyyə hukmukə, adlun fiyyə qada:ukə, əs əlukə bikulli ismin huvə ləkə, səmmeytə bihi nəfsəkə, əu ənzəltəhu fi kitə:bikə, əu alləmtəhu əhədən min xalqikə, əu istə’sərtə bihi fi ilmil-ğaybi i’ndəkə, ən təc’aləl-Qur’ə:nə rabi:a’ qalbi, va nu:ra sadri, va cələ:ə huzni, va zəhə:bə həmmi!]

“Allahım, mən Sənin qulunam, qulunun oğluyam, kənizinin oğluyam! Kəkilim (məni idarə etmək) Sənin əlindədir. Barəmdə verdiyin hökm yerinə yetəndir. Mənə yazdığın tale ədalətlidir. Sənə, Özünə verdiyin və ya Kitabında nazil etdiyin yaxud yaratdıqlarından kiməsə öyrətdiyin yaxud da Öz yanında olan qeyb elmində saxladığın Özünə aid olan hər bir adla yalvarıram ki, Quranı qəlbimin baharı və köksümün nuru et, üzüntümün aradan qalxması və kədərimin getməsi üçün səbəb et!”[86]

[86] Əhməd, 4318. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 199.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ

74. [Alla:hummə, inni əu:zu bikə minəl-həmmi val-həzəni, val-aczi val-kəsəli, val-buxli val-cubni, va dalə'id-deyni va ğaləbətir-ricə:li!]

"Allahım! Üzüntü və kədərdən, acizlik və tənbəllikdən, xəsislik və qorxaqlıqdan, borc altında qalmaqdan və insanların məni sıxışdırmasından Sənə sığınıram!"[87]

اللَّهُمَّ أَنْتَ عَضُدِي، وَأَنْتَ نَصِيرِي، بِكَ أَجُولُ، وَبِكَ أَصُولُ، وَبِكَ أُقَاتِلُ

75. [Alla:hummə, əntə adudi va əntə nəsi:ri, bikə əcu:lu va bikə əsu:lu va bikə uqa:tilu!]

"Allahım, dayağım Sənsən, köməyim Sənsən! Sənin sayəndə hərəkət edir, Sənin sayəndə (düşmənin üstünə) atılır və Sənin sayəndə vuruşuram!"[88]

اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحلاَلِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَ أَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ

76. [Alla:humməkfini bihələ:likə an həra:mikə va əğnini bifədlikə ammən sivə:k!]

[87] əl-Buxari, 5892, 6369.
[88] Əbu Davud, 2632, 2634. Hədis səhihdir. Bax: Səhih əl-Cami, 4757.

“Allahım, məni Öz halalınla kifayətləndirib haramına möhtac etmə! Məni Öz lütfünlə Özündən başqasına möhtac etmə!”[89]

اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ، وَرَبَّ إِسْرَافِيلَ ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ حَرِّ النَّارِ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ

77. [Alla:hummə Rabbə Cibra:i:lə va Mi:kə:i:lə va Rabbə İsra:fi:l, əu:zu bikə min hərrin-nə:ri va min azə:bil-qabri!]

Cəbrailin, Mikayılın və İsrafilin Rəbbi olan Allahım! Cəhənnəm alovunun istisindən və qəbir əzabından Sənə sığınıram![90]

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

78. [Alla:hummə salli alə Muhəmmədin va alə ə:li Muhəmməd, kəmə salleytə alə İbra:hi:mə va alə ə:li İbra:hi:mə, innəkə həmi:dun məci:d. Alla:hummə bərik alə Muhəmmədin va alə ə:li Muhəmməd, kəmə bə:raktə alə İbra:hi:mə va alə ə:li İbra:hi:mə, innəkə həmi:dun məci:d]

---

[89] ət-Tirmizi, 3563, 3911. Hədis həsəndir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 266.
[90] ən-Nəsəi “Sunən” 5519. Hədis səhihdir. Bax: Silsilə əs-Səhihə, 1544.

“Allahım! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə xeyir-dua verdiyin kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də xeyir-dua ver! Şübhəsiz ki, Sən Tərifəlayiqsən, Şan-şöhrətlisən! Allahım! İbrahimə və İbrahimin ailəsinə bərəkət verdiyin kimi, Muhəmmədə və Muhəmmədin ailəsinə də bərəkət ver! Şübhəsiz ki, Sən Tərifəlayiqsən, Şan-şöhrətlisən!”

QEYD

MÜNDƏRİCAT

Ön söz 3

Ümrə ziyarətini yerinə yetirməyin fəziləti 5

Ramazan ayında edilən ümrənin fəziləti 6

Kəbəni təvaf etməyin fəziləti 6

Peyğəmbər ﷺ məscidində və

Məscidul-Haramda qılınan namazın fəziləti 6

Səfər duası 7

Ehrama girməmişdən əvvəl yerinə yetirilən əməllər 9

Ehrama girmək – Miqat 10

Niyyəti şərtlə etmək və onun faydası 11

Ehramda olarkən qadağan olunan əməllər 13

Ehramda olarkən icazə verilən əməllər 14

Məkkə şəhəri – Təvaf 15

Məqami-İbrahim 18

Səfa və Mərva dağları arasında "səy" etmək 19

Mədinə şəhərinin fəziləti 23

Mədinədə ziyarət olunan yerlər 26

Peyğəmbər ﷺ məscidi necə ziyarət edilir? 26

Peyğəmbərin ﷺ və onun iki səhabəsi

Əbu Bəkr və Ömərin رضي الله عنهما qəbirləri necə ziyarət edilir?.................28

“Rovda əş-Şərifə”də namaz qılmaq 30

Bəqi qəbiristanlığını və Uhud döyüşündə

şəhid olanların dəfn olunduğu qəbiristanlığı ziyarət etmək 33

Dua və Zikrlər 36

Quranda keçən bəzi müstəcəb dualar 37

Səhih hədislərdə keçən bəzi müstəcəb dualar.................................43